

„A lőretojt helyőrség

IRODALMI-KULTURÁLIS LAP

erdély

”

*Ki írta, nem
halhatatlan,
halandó, nem
csalhatatlan,
öreg szivar.*

”

2020. október • III. évfolyam, 9. (28.) szám • megjelenik négyhetente

3,4

Bereményi
Géza Magyar
Copperfieldje

5

Zavaczkai Walter
Levente és
a Jézus Szíve-kilátó

10

Már Felvidéket is
ellepik a medvék

13

Zakariya al-
Qazwini moldvai
csodaforrása

A Brassói Lapok, Háromszék,
Krónika, Nyugati Jelen,
Székely Hírmondó
és Székelyhon melléklete

örökvers

Farkas Wellmann Endre

Negyvenedik

én gyűlölöm, hogy én vagyok,
most életem egy hídra néz,
akit a múltja elhagyott,
jövőjét látni nem nehéz.
a hídon innen én vagyok,
a hídon túl a változás:
látszik, hogy lelkemben a víz
s a kísértés most árkot ás...
mert gyűlölöm, hogy én vagyok,
s hogy víz folyik a híd alatt:
az állandó s a változó
most eltaszít vagy elragad.
Évek, folyók és évszakok.
Netán a folyó, az vagyok?
S a hídon állva Mirabeau
azt kérdi tőlem, mi a lét

s mi a halál és mire jó.

látószög

ÁLLÁSINTERJÚ

Muszka Sándor

Beszélgessünk. Mondjuk el a jól fésült, kék öltönyös fiatalembernek, hogy mi szívesen beszélne magunkról, de nem megy. Nem megy, mert mikor mi még nálánál is fiatalabbak voltunk, úgy tanítottak, hogy az öndicséret gyalázat. Na meg azt is mondták, úgy, hogy *Én*, nem kezdünk mondatot. Ez alól csak egyetlen kivétel van, az *Én, a számár*. Tudjuk ugyan, hogy ez már rég nem így van, próbáltuk párszor, de még a mondat végéig sem jutottunk el, máris láttuk és hallottuk lelki szemeink előtt a gúnyosan röhögő barátainkat és ismerőseinket. Az utóbbiak még hangosabban röhögtek. Ilyeneket mondtak: *Így kell, jó lesz, ne se törődj. Belőled is, látom, pont az lesz, ami kell. Én már akkor megmondtam. Na ezt hallgasd meg, hej.*

Beszéljünk inkább valami másról, menni fog, jó lesz. Mi azt

mondjuk, *sólyom*, ő azt mondja, *kisdobos*, mi azt mondjuk, *pionír*; ő azt mondja, *úttörő*. Fog ez menni, csak most kezdtük el, és már szinte ugyanarról beszélünk. Meséljünk neki valamit, hogy jobban megismerjen, és lássa, bennünk megvan a jóindulat.

Mondjuk azt, hogy diktatúra, azt biztosan ő is ismeri. Meséljünk neki a sorban állásról, az elveszített cukorjegyekről, még szerencse, hogy volt egy ismerősünk a pártnál. A néni-ről, aki, ha nekünk nem jutott, mindig áttöltött egy fél adag tejet. Igaz, hogy minket még vertek az iskolában, és a pad mellé térdeltettek, ha nem tudtuk az előző nap felhagyott román szavakat, de na, megeskik az ilyen.

Az is igaz, hogy végig azzal biztattak, úgysem lesz belőlünk semmi.

De láthatja, most itt vagyunk,

Jézus Szíve-kilátó

Fotó: Bálint Elemér Imre

és ha megengedi, bebizonyítjuk neki, hogy tévedtek, hogy ez nem így van.

Mondjunk neki valami humorosat, nehogy elunja és elküldjön azzal, majd értesítjük.

Például mikor repülőgép vagy helikopter húz el a fejünk fölött, mindig eszünkbe jut, hogy óvodás korunkban azt skan-

dáltuk olyankor, *Csáuseszku pácse, Csáuseszku Pecseré*. Fordítsuk le neki. *Csáuseszku a béke, Csáuseszku a román kommunista párt*.

Nem, nem szerettük Csáuseszku, és románok sem vagyunk, nem azért mondtuk, ez csak egy olyan hogyismondják, félreértette.

De arról a gyergyótölgyesi

gyerekotthonról, ahol vályúból etették a szellemi sérülteket, arról biztos hallott, ugye?

Legyünk észnél. Mikor a végén megkérdezi, hogy ti székelyek, ha azt halljátok, hogy törvény, szabály, kötelező kritérium, miért kezdtek egyből vigyorogni, tudjunk neki válaszolni.

vers

Laczkó Vass Róbert

Négyszemközt

életfogytiglan
összezárva nem vagyunk
jobb is így talán

ha visszanezünk
csak bor s kenyér lesz majd az
ünnep asztalán

de nem lesz törvény
nem lesz papír pecséttel
semmi hajdani

az én szerelmem
nem tízparancsolat mit
meg kell tartani

s nem államkötvény
vagy bankbetét mi lassan
de bizton dagad

lopott szerelmet
kell megváltanunk hát úgy
is viseld magad

Mezza voce

hallgatni volna könnyebb
valamit mégis mondanék
ha tolvajnyelven is

megettörhetném a csönded
egy vallomásra volna még
talán hitelem is

viszonylagossá váltak
az együtt töltött éjszakák
rosszabb nem is lehet

Szerenád lélekkharangra

mondanám ha tudnám hogy miért szeretlek
de félek egyetlen szavam sem értenéd
játéknak vennéd és engem is szerepnek
szolgáltatnál hozzám cirkuszt vagy bárzenét

csak toporognék mint bohóc a porondon
mosolyom vérző seb fültől fülig érne
orra buknék folyton félve hogy elrontom
s ezt a buta kócot sose vennéd bérbe

bontanám a hajnalt s közben rád hasadna
szívem a szelíd mint vekkeróra károg
kunkorítanám de nem csücsül hasadra
már a napsugár is szenttelen szívárog

roppant kalapom csak rémes furcsa rejték
hol nem hab-nyulak de véredek születnek
játszanám hogy élet látszanék verejték
mondanám hogy alkony s vennéd szürkületnek

röptetném a rongyot feneketlen zsebből
vértelen pirulnék hullna rózsza szirma
s mint egy ős rokon az ócska képkeretből
kifakulnék s nem volna ki visszasírna

Pantokrátor

valamit nagyon elrontottunk
mielőtt beboltoltuk volna
zsoltárainktól a mennyezet
ünnep idején ránk omolna

katedrálisok mestertervét
önteltség maszatolta össze
becsvágyunk roppant mérművei
porladnak lassan a közönybe

mostantól kicsi kápolnában
őrizgetjük az örökmécset
félhomályban és tömjénfüstben
könnyezzük vissza jelenléted

arcodon kísérteties fény
szakállas szertartások szennye
hogy babilon a feltörekvés
kudarcat soha ne feledje

Ohrid – Kolozsvár, 2019

mindegyre távolodnak
az összebújós hajnalok
didergő reggelek

ha szembejössz köszönsz majd
ágyamba fekszel néhanap
bár hozzám nincs közöd

miközben más felé hajt
húsomba mar szíven harap
hullámzó ösztönöd

a vers is oly nehéz már
keresni kell a rímeket
ez így sovány vigasz

hogy összevissza szél jár
hogy mindent porral betemet
hogy költemény maradsz

megoldja sorsod
és ruhád a holnap ne
félj nem sietős

szerelmedért nem
küzdenek titánok csak
pár hüvelyknyi hős

múlt éjszakákért
ma már egyetlen perc is
túl drága holmi

homokórányi
karcsúságod mért hagynám
eltékozolni

tárca

SULI „PIROS FORGATÓKÖNYVBEN”

Éljen május elseje, éljen a vakáció, éljen a tenger! Amikor a vírus első sokkhatása után az emberek azt tapasztalták, hogy csak egyesek és aránylag kevesen betegednek meg, onnantól úgy értelmezte mindenki, hogy ő aztán biztos nem kapja el a ragályt. Innentől fogva elkezdtek az emberek micscsezni, kerti partizni, május elsejéni, és mikor megérkezett a szép hosszú nyár, hát tengerezni is, ugyanis ennek a népnek van tengere, nem úgy, mint egyes szomszédos országoknak. Tanítónők és iskolaigazgatók, rég nem foglalkoztatott színészek, meg mindenféle művészek, politikusok, és dicső országunk még ki tudja milyen kaliberű nagyságai leszaladtak egy-két hetecskére a nagy vízhez, majd a Duna-deltába, aztán rokonokhoz és barátokhoz is vizitába. Sőt, eljött az ideje annak, hogy elinduljanak felfedezni országuk különböző szegleteit, többek között a kicsiny székely falvacskáinkat. Eddig azt hitték a székelyekről, hogy kannibálok, például azt mondta egy bukaresti sofőr a rendőrnek, hogy azért vezetett át százhuszal egy székely falun, mert félt az ott lakóktól. De

most, hogy nálunkfelé kevesebb volt a vírusos, a fél ország ide se reglett, nem beszélve a fővárosiakról. Szóval elkezdett nálunk is dübörögni a turizmus.

No de elmúlt a nyár lassan, s elkezdődött szeptember tizennegyedikén az iskola, a tanárok csóválták a fejüket, hogy még mindig itt a vírus, és még mindig nem tudnak számítógépet kezelni sokan közülük. De látták, hogy a múlt iskolai félévben a fizetésüket is megkapták, amiért nem tanítottak sem onlajn, sem semmiképp (tisztelet a kivételeknek), s gondolták, ezentúl is így lesz. A pontosság kedvéért: nem is gondolkodtak el ezen.

Szóval megkezdődött az iskola. A gyerekek becsődültek, és nem úgy viselkedtek, ahogy elvárták azok, akik a szabályokat kitalálták. A szabálykészítők például eldöntötték, hogy egymáshoz képest minden osztály negyedórával később kezdje az órákat és a szüneteket, tehát a toaletthasználatot is. Ám ennek a kísérletnek beszarás volt a vége (a bepisülés csak egy enyhébb formája a közösségi leégésnek).

Hiába jelent meg az iskola életében a szappan, elfelejtettek valakit odatenni, aki leellenőrizzze a gyer-

meket kézmosását. A vírus meg röhögött a markába, szépen ráragadt a kilincsekre, és pár nap múlva be kellett zárni az iskolát, mert „piros forgatókönyvbe” került.

Eddig az országban a többség csak a piros-sárga-kék színt ismerte, a kisebbség viszont csak a piros-fehér-zöldet, no meg a székely zászlót. Erre gondoltak egyet Bukarestben, és az iskolákat piros, sárga, zöld színű forgatókönyv szerint kezdték működtetni. Ezek a színek meg olyan gyorsan váltottak, mint egy elromlott villanyrendőr. Percek alatt váltott át az iskola zöldből sárgába, sárgából pirosba. A főorvosnő meg azt nem tudta felfogni az adminisztráció csapdájában, hogy mi van akkor, ha az iskola vörös, a város meg zöld. Ilyenkor mit kell alkalmazni? A város alkalmazodik az iskolához, vagy az iskola a városhoz?

Mikor az illetékesek szembesültek azzal, hogy nem lehet folytatni hagyományos módon az iskolát és európai norma szerint internetes oktatásra kell áttérni, kiderült, hogy nincs internet bizonyos iskolákban. Láttam a minap, az utakon kétségbeesett szerelők rohammun-

kát végeztek, távközlési kábeleket feszítettek ki, mégpedig üvegszálakat. Igen, de ha lesz is internet, mégpedig a legmodernebb, ki, mikor és hogyan fogja megtanítani a

Zorkóczy Zenóbia

tanügyeseket azt használni? Mert senki nem gondolt arra, hogy a hosszú vakációban egy kicsikét fejlesszék a tanárok ilyen irányú képességeit. Ez itt a kérdés, gyerekek!

Fáraó – kerámia

MAGYAR COPPERFIELD (RÉSZLET)

SÁNDOR ÉS RÓZA MESÉI

A kezdet kezdetén főlem három felnőtt magasodott. Első hat évemben úgy jelentek meg és osztották fel egymás között az egész világot, hogy egészen másnak láttam őket, mint a többieket. A többiek valakik voltak, látogatók, szomszédok, átmeneti járókelők nálam, de ők, a Hármak énbelém bújtak, és máig kísértenek. Szellemek lettek, vagy inkább lények. Három, egymástól teljesen különböző, egymást cáfoló lény mutatta fel magát kisgyerekkoromban, mint három magyarzata a világmindenségnek, amiben nekem kellett figyelniem rájuk. És vitatkoznak azóta is, de csak egymással, nem velem, mert én vagyok az egyetlen, aki tudja, hogy ők hármában vannak együtt.

Egyikük Róza, a vajákos. Ő kezdte el, mintegy jóslat gyanánt, mondani, hogy háromféle ember létezik. Az egyik fajta a hívó, aki születésétől fogva tudja, hogy van Isten. Rögtön sejtettem, hogy ezzel önmagát jellemzi. A hívónek magától értetődik az Isten, kétely nélkül tud beszélgetni Vele, teremtés által születettnek érzi a világgal együtt magát, és bele tud nyugodni mindabba, ami az életben történik, mert mögötte mindehható szándékot érez.

A másiknak az a természetes, azzal születik – magyarázta Róza –, hogy sehol az Isten, mivel ő maga nem látja, sosem találkozott vele személyesen. Ez a hitetlen, mint Sándor a példának okáért, akinek a pénz a mindene, meg a saját élete, és benne a parádé démonjai. „Ki, ha nem ő” – ezt mondta Róza a férjéről gyakran. Ki, ha nem ő,

mivel Sándor, ha Istennel még sohasem találkozott személyesen, akkor az nincsen is.

Aztán a kereső a harmadik – állította nekem Róza. Az is mindig nyugtalan és kutató, miként a hitetlen, de mindenben istent próbál látni, amivel csak az élete káprázatában találkozik. Róza még azt is hozzátette ehhez a felsoroláshoz, hogy ő mindenkiről azonnal meg tudja állapítani, hogy melyikhez tartozik a három típus közül. Elég csak ránéznie a különféle emberekre a piacon, ha sorban jönnek vásárolni. Ő rögtön látja rajtuk, melyik hívó, hitetlen vagy kereső.

Magam Nagy Zsigmondot so-roltam a keresők közé, ugyanis nekem ő volt nagyszüleim után a harmadik mesterem, mint a haza javát szolgáló szabadságharc és az ahhoz tartozó kultuszok tanítója. Hozzá még a *Tolnai Világlapja* különleges fotográfáinak, tárcanovelláinak tulajdonosa is volt Nagy Zsigmond, akit ha megnevettem, mindig azt a régi kávéházi rigmust mondta nekem: Még egy ilyen adomát, s a rendőrnek adom át, meg még ilyesféle ódon zamatú élceket jegyeztem meg tőle sokat letűnt világokból. Mert Nagy Zsigmond kétszáz éves században kutakodott mint komáromi származék. A két világháborúban – bár azokról sosem adomázott, csakis a rövid békeidő derűs eseményeiről –, meg az azt megelőző század dicső anekdotáit idézte elém, például az 1848-as tavaszi hadjáratot, amelynek mindegyik győzedelmes csatáját betéve tudta név szerint, és bevallotta nekem, hogy közülük a Branyiszkónál megtörtént roham áll az ő szívéhez legközelebb. Nemezszer

be is számolt nekem annak minden egyes véres percéről, és akkor csak úgy röpködtek a hősi nevek, zuhogott a hó, derékig ért, és benne szuronyt szegezve törtek fel a vörös sapkás fiúk a hegyre. Magamban sajnáltam, hogy ő nem abban a rohamban

van rá, és tőle sosem tudja meg a gyerek azt, hogy mi az élet, pedig az érdekelné a gyereket, Sanyi. Úgy képezem, nagyapám, ha ellenkezett, azt mondta erre: Mi az élet, mi az élet. Kampány. Most áruljam el a gyerekeknek, hogy az élet kampány?

Székovics Gáspár felvétele (forrás: Wikipédia)

veszítette el a fél lábát, hiszen jóval később született meg.

Sándor pedig, aki Róza hármasszótásában a hitetlenek közé tartozott, és egészen az én halálos betegségemig csak gúnyolódott és kibaszartott velem, hogy „megtudjam, mi az élet”, egy csapásra megváltozott, amikor felgyógyultam, beszélni, járni tudtam ismét. Akkor fedezett fel engem magának. Talán Róza figyelmeztette. Talán ő szölte neki, hogy vegyen már észre, ezt a gyereket csak elvadijtja magától a hülyítésekkel. Inkább mondja el neki a valódit, mert a ködös fejű Nagy Zsigmond rossz hatással

Azért is képezem ezt, mert ezzel kezdte nekem a meglepő tanítást, amit én most szóról szóra és valódi hosszúságában még mindig vissza tudok idézni:

– Ezt most én azért mondom el neked, hogy tudj. Az életben a legfőbb, sose szabad kampányba keveredni, mert akkor meggyilkolnak.

Gondoltam, vége a hülyítésnek, végre felnőttként beszél velem. A valószínűség van egy jellegzetes szövege, amire már a gyerek is figyel, és megkülönbözteti a meséktől.

A *kampány* idegen eredetű szó, nekem mégis egyike lett a

legmagyarabbaknak. Sándor, a nagyapám révén jutott el hozzám mint kitüntetett egyike családi és történelmi örökségeimnek.

Egyetlenegy ülésben akasztotta a nyakamba egyszobás lakásunk konyhájában, miközben én a lábánál kuporogtam egy kis sámlin, ő pedig karosszékekben ülve, egy kancsónak támasztott tükörbe nézve húzogatta le arcáról a habot egy „V” alakban tartott, vékonyra csorbult beretvával, amit még katonakorából hozott haza az olasz frontról, az Első Háborúból.

Hogy neki, Sándornak sok fivére volt, szinte mindegyik más-más anyától, mert a kemény életben az apja, Bereményi András mellől sorra haltak ki a feleségek, és ő, Sándor volt a kései legkisebbik, és egyébiránt is elkülönült a családtól, és olyan hosszúra hagyták nőni a haját, hogy a tanító úr Sámsonnak nevezte, amíg a loboncát a kezére csavarva pálcával ütötte-verte őt Nagykatá közelében a tanyasi iskolában.

András dédapám állítólag alacsony kis ember volt nagy bajusszal – hogyan kerülök én ebbe a sorba? –, kubikus keresetéből lovakat vett, majd ménesei lettek, öbölle lett az első adófizető, egy virilista, baptista imaházak építtetője és hadiszállító, és mint ilyennek eleinte nem kellett a családjából senkinek sem bevonulnia katonának, az volt a kampány egészen a '14-es háború utolsó éveig. Ámde ő, Sándor pont 1900-ban született, és tizenkilenc éves lett, amikor újabb kampány jött, egyvalakit oda kellett már adni a virilista családokból is, és az apja őt jelölte ki annak. Szinte kölyökként vitték hát el az olasz frontra.

IDEGENRE CSISZOLT ÉLETRAJZ

Esetünkben az idegen szó teljesen pozitív értelemben használható, Bereményi Géza nagyszerű életrajzi regényében, a Magyar Copperfieldben olyannyira távol tudja tartani önmagát a saját tapasztalataitól, életétől, hogy műve akár nélküle is önálló életet élhet. Regény egy regényes életben.

A cím csattanós, figyelmet fölkel-tő, a magam részéről már-már nagyképű, esetlen és hatásvadász lenne, ha a regény olvasása közben be nem bizonyosodna: bizony méltó a műhöz. Charles Dickens *David Copperfield* regényén felnőttfejjel akár fanyalogni is lehet, annyi azonban bizonyos, nélküle jóval szegényebb lenne az irodalom (mint általában a Dickens-művek nélkül). Bereményi Géza *árvasága* adja művének gerincét, és milyen árvaság ez! Szerető nagyszülők, akik mindent megtesznek unokájukért, hatéves koráig él velük, aztán nem csupán tőlük veszik el, hanem a nevével is megfosztják, Bereményiből Rozner lesz, egy orvos mostohagyere-

ke, végül tanárai lesznek egyfajta nevelői, szülei. A regény a nemléttől a katonaságig, tizenkilenc éves koráig mutatja be Bereményi életét, mondhatni irigylésre méltó aprólékosággal, regényességgel.

Őszintén csodálom azt a fajta narrációt, amit a szerző a műben használ. Képes önmagát kiszakítani a saját történései közül, távolságot tartani velük, hagyja, hadd beszéljenek helyette. Talán éppen ezért regényében meglepően kevés a történelmi láttatás (Rákosi-korszak, 1956 stb.), éppen csak annyi, amennyi szükséges a kerethez, a behatároláshoz. Annál több a szerző közvetlen környezetének ismertetése, igaz, Budapest, ahol a szerző született

és él, nem úgy tárul ki, mint Párizs egy Balzac-, Victor Hugo-regényben, nem. Budapest itt (legalábbis eleinte) mindössze egy háztól egy zöldésgepiacig tart, azon belül is főként egy udvar, egy lakóház jelenti az egész fővárost. Az óvodával és az iskolával párhuzamosan szélesedő város akkor kezd nagy méreteket ölteni (és egyfajta fenyegetéssel bírni), amikor a gyerek az újra férjhez menő anyjához kerül. Annak a fajta szabadságnak, amit a nagyszülei biztosítottak számára, egyszeriben vége szakad, itt már nem *Bereményiként*, hanem *Roznerként* kell viselkednie. Ha van a regényben valamifajta gonosz, azt a nevelőapja képviseli, aki iránt a szerző ki nem mondott sajnálatot érez (olvasni a sorok között). Rozner olyannyira (képzelt) erkölcsös, kispolgári, és emiatt veszélyes, hogy az egy idő után sajnálatot

ébreszt az olvasóban. Jelenlétben nem szabad heves érzelmet mutatni, valósággal sulykolja mostohagyerekebe, hogy mit sem ér, semmi sem lesz belőle, akárcsak a biológiai apjából.

A biológiai apa szerepe a műben már-már kísérteties. Alig van róla történet, jelenléte mégis ott lebeg az egész regényben, meghatározó a gyerek Bereményi számára. Talán nem szándékos, de mégis hozzá hasonlítódik a nagyszülők szülői szerepe, akárcsak a Rozneré, a tanároké is. Egyfajta idea-apaság ez, ami ki nem mondottan, de állandóan jelen van. Édesanyja is megküzd ezzel a jelenléttel, főként Rozner sebész oldalán; nem más ez, mint rákényszerített szerep, elvárás.

Felesleges szót fecsérelni arra, még miről szól a regény, azért is, mert ebben az esetben sokkal fontosabb a *miként*, mint a törté-

Miklóssi Szabó István

net. Bereményi alkotása egyértelműen mestermunka, mintegy 650 oldalon át megírni tizenkilenc évet úgy, hogy pillanatra se lankadjon az olvasó figyelme – ez csaknem emberfeletti teljesítmény. A napokban írtam újra a *Veri az ördög a feleségét* (1977) című filmet, melynek az író társszerzője volt, lehetetlen volt nem észrevenni, hogy a gyomorbajos, karót nyelt Vetró Gézában, az egyik kulcsfigurában Rozner figurázta ki a szerző, míg a kedélyes Kajtár Istvánban részben a nagyapja alakját formázta meg. Így kel életre az irodalom a filmvásznon – ilyen és ehhez hasonlatos módszerek miatt lesz a *Magyar Copperfield* az egyik legfontosabb regénye az elmúlt éveknek.

Bereményi Géza: Magyar Copperfield. Magvető Kiadó, Budapest, 2020

a könyv

ISMEREM EZT

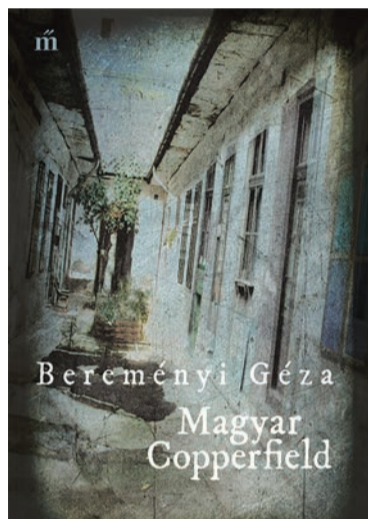
– Bereményi Géza Magyar Copperfield című regényéhez –

Bereményi új regényét olvasni olyan, mint egy rég nem látott drága ismerőst észrevenni a metrón, kíváncsian fűrészkeszni: megváltozott, azt hiszem, nőtt pár centit, de ő az, igen, ismerem, biztosan ő az.

„Mondd, honnan bújtunk elő?” – kérdezik Pierre-t, aztán Benke utánozza a kérdezőt, s közösen az ágyba bújnak. A két figura – szó-kás szerint – megjelenik hajnalban fél háromkor; „hát itt vagytok megint”, hozzák magukkal szeretetteljes, finom lelküket (ha köhögnek, egymást itatják a hamutartó és a könyvek közt található pohár vízzel, állig húzott takaróval bújnak be az ágyba), hozzák félreismerhetetlenül gúnyos hangjukat és az elegáns ironiát. „Mondd, honnan bújtunk elő” – utánoz Benke (barátunk már megint elérzékenyül?), és hozzák azt a leheletfinom változást, amittől ez az éjszaka is elviselhető lesz. „Tegyük el magunkat holnapra.” (Bereményi: Benke és Pierre)

Ez a gondoskodó, figyelmes viszony jellemzi Bereményi hozzáállását majdnem minden karakteréhez. A Bereményi-figurák (apák, fiúk, nagyanyák, háborús veteránok, a fejek, képzelt barátok, Valóság nagybátyánk vagy a svéd király) nem a semmiben lógnak, összetartja őket Bereményi pókhálószerűen megalkotott univerzuma. Műveken és korokon át vándorolnak a karakterek, akiknek neve nincs, még arca sincs, csupán valami több, valami kevesebb vagy más, amitől éppen azok lesznek, akik. A Bereményi-művekben mozgó karakterek mindig többet jelentenek saját maguknál, körülményeiknél vagy mondandójuknál, ami igencsak emlékeztet minket a valóságra. Benke és Pierre (a példa kedvéért) a semmiből jelennek meg, s létezésük alapja – a lírai én – kérdés rá, fiúk, „honnan bújtunk elő”? Mintha A föltámadás szomorúsága csodálkozó hangja szólalna meg: „én nem tudom, / Ki vagyok, életem-e, élek? / Valakinek neve vagyok / Vagy örököse egy halott / Szomorú nevének?” Persze – és milyen jólesik ez az Ady-vers

hajthatatlan, tragikus hangjához képest – Bereményi karaktereinek (és elbeszélőinek) mindig biztonságot nyújt az ironia megtartó hálója. A Bereményi-figurák úgy táncolnak a kötélen, hogy ha leesnek, nyakon csípi őket egy képzelt barát, egy távoli rokon vagy akárki más, csak játszunk, igaz? – mondja, és talpra állítja az illetőt. Ennek ellenére véletlenül sem mondható el, hogy a szereplők életének tragédiái, nyomora, öröme ne bírna va-

lóságos tétellel és ne volna fontos, de Bereményi mindig jó ritmusban (a kapu elé) érkező (ön)ironiája folyton ott ólálkodik a közelben. Mintha vigasztalna ez az ironia, miért sírsz, no, ne sírj már, hát ennél sokkal nagyobb bajok is vannak, teljes a bizonytalanság, öreg, no, ne sírj, szedd össze magad, akkor pedig még játszhatunk is valamit. Mondjuk azt, hogy „félünk megint, játszunk azt, hogy játszunk megint” (Bereményi: Tangó).

A Magyar Copperfieldet olvasva az az érzése támad az embernek, mint az egyszeri fiúnak a családi asztal mellett, aki századszor, ezredszer hallgat vicceket ugyanott-ugyanúgy, s egyszer csak kinyögi, „ismerem, ismerem ezt” (Bereményi: A legjobb viccek). Persze a fiú nem ismeri a

viccek tartalmát, csak a helyzetet, mi pedig éppen fordítva vagyunk. Ismerjük a Teleki tér piaci világot az Eldorádóból, Sanyi bácsit szintén, még a Legendáriumból is, a balatoni kalandokat a Hatvanas évekből, meg A 8. a 12. közül című dalból, a tánciskolák és Pierre iskolai birodalmát a Megáll az idő és az előzménynovellák által. Bereményi nem szégyenlősködik (s milyen jól teszi!), ha éppen szükség van rá, felhasználja már megírt történeteit, megírt karaktereit, és új keretet adva a cselekményeknek újraindítja azokat, mindig más hangsúlyokkal, más nézőponttal. A forma más. Ugyanakkor sok minden változatlan. A minden emlékek kijáró tisztelettel megformált figurák, az önmagukon túlmutató karakterek (egy hadirokkant a háború, egy rendőr az állami erőszakszervezet, egy tanár pedig az intellektuális szembenállás szimbóluma lesz), és az egésze ráöntött, a nagy egészet belengő ironia – ugye játék, ugye múlik, de hát mégis ez volt az életünk.

Bereményi (jó Vízöntőhöz méltó módon) nem tud (és azt hiszem, nem is akar) elszakadni jól bevált témáitól, nemigen akar többet megírni rég kiismert életénél. Ez az olvasó számára több szempontból is nagyszerű. Egy író, ha mindig új és új témák után koslat, nehezen vagy nem lesz elég alapos, a tartalom, az új történet hajtja; ezt is lesz idő megírni még? – kérdezi magától haragosan, háború sújtotta övezetet kreálva irodalmi pályájából. A nagy egészet, az egy témát „megcsináló” írók (pl. Salinger, Ottlik, Bereményi) viszont bibelődnek, így lesz-e jó, úgy lesz-e jó, a tartalom zsigerivé válik, minden porcikájukban ott van, csupán a megfelelő forma megtalálásával, csiszolásával foglalkoznak. Ezáltal műveik eljutnak az ábrázolás olyan letisztult formáihoz, melyekbe jó egyszerűen belemerülni vagy állunkig húzni ezt a (jelen esetben) Bereményi-takarót, hiszen ismerjük már ezt, olyan, mint volt, és mégis új, és mégis jobb.

vers

Regős Máttyás

Az állomáson végül

Állunk egy alföldi falu vasútállomásán, de ebben a faluban még nem jár vonat, még le sem fektettek síneket. Aki volt, mind meghalt vagy nem ért ide, és házak se, csak fák, fák se, csak falu. Falu sincsen, csak föld az ég alatt, föld sincs még, csak nézünk összevissza, az égen semmi, csillagok sincsenek. Nap se és hold se, mi várunk, az esőt csak ideképzeled, állnak és várnak, mert mi sem vagyunk. Nevetnek, két idióta, mert a másik is nevet, de nincs szájuk, nincs arc és nincs többes szám se még. Áll és vár, és nem jön már vonat.

Régi szép napok

A legszebbek az öregek, uram. Az öregek már félig állatok. Bemondták a televízióban, roham lesz, és régi szép napok.

És bátrabbak az öregek, uram, az öregek, az égbe trappolók. Várják már, és kezdődik a roham, jóllakottak, véresen mohók.

A legszebbek az öregek, uram. Az öregek már félig állatok. Talpon vannak, talpig agancsosan, kemények és borzasztó nagyok.

És gyorsabbak az öregek, uram, villannak a mokány nagypapák, kérdegetik, ki vagy, mi vagy, mi van. Fújják már a harci trombitát.

A legszebbek az öregek, uram. Az öregek már félig állatok. Bemondták a televízióban, roham lesz, és régi szép napok.

Patyik Fedon madártana

Nézd csak, Fedon, milyen kemény az élet.	Nézd csak, Fedon, milyen kövér veréb ez.
Nézd csak, szívem, hogyan milyen puha.	Nézd csak, szívem, hogyan milyen buta.

Fedonnak megvolt a sajátos madártana, halálban, madárban Fedonnak volt igaza. Egy délután azt mondta, madár az egész világ, tojást rak, csipeget, aztán a magasba vág. És tudtam, hogy Fedonnak igaz lesz minden szava. A madarak elszállnak és eljön az éjszaka.

A Móriczon ültünk és néztük a verebeket, és Fedon azt mondta, nem láttál még eleget. Te tiszta vagy, angyalom, látvány a mocsokba van, épp ezért, angyalom, jól bemocskoltam magam. És tudtam, hogy Fedonnak igaz lesz minden szava. A madarak elszállnak és eljön az éjszaka.

Otthon a lábasban gőzölgött már a lecsó, mi Fedonnal egymásra, aztán meg az, hogy de jó. Később az ágy mellett Fedon a szívembe szúr, nemsoká elválnak, tudod-e, fiatalúr? És tudtam, hogy Fedonnak igaz volt minden szava. A madarak elszálltak és eljött az éjszaka.

Madárként vágok a magasba, csipegetek. Fedon már sincsen, és fészke az emlékezet. Énekes madár, az angyalod mocsokba száll. Mondtad, a világ majd váratlan úgymé megáll. És tudtam, hogy Fedonnak igaz volt minden szava. A madarak elszálltak és eljött az éjszaka.

Millennium-részlet – kő

ÉLETET ADNI A TÉRNEK

Bálint Tamás

– beszélgetés Zavaczkai Walter Levente szobrászművésszel –

„Az emberekben sokféle kép rögzül, ad elindulást, érzést, örömet-bánatot. Az életünkben, ha a művészetnek helye van, a saját helyem is megtaláltam” – vallja Zavaczkai Walter Levente.

– Ezt a saját helyet ön Székelyudvarhelyen találta meg. Hogyan került ide a máramarosi Felsővisóról? Hol találkozott a szobrászattal?

– Felsővisóról hamar Udvarhelyszékre kerültem, édesanyám Székelylengyelfalváról származott, édesapámmal – aki máramarosi cipster volt – a tengeren találkoztak. A szerelem vitte édesanyámat Felsővisóra, a bátyámmal ott születünk, de egyéves koromban már haza is költöztünk Lengyelfalvára. Szép gyerekkorom volt, a természetben, kertes házban. A kert volt a mindenem, a fákon mászkálni, és mivel nem volt média, nem voltak kütyük, mással foglaltam le magam, mindegyre farigcsáltam valamit. Tűntek el a kések a konyhából, melyek csak tavasszal kerültek elő, mire a rozsdá felig megette őket. Rossz időben bent rajzolgattam, mindvégig tanárok és irányítás nélkül. Nem is tanultam képzőművészetet az egyetemig, visszatekintve ezt előnyösnek is érzem: azt rajzoltam, amit akartam, evégett nem voltam befolyásolható sem. Viszont cserébe annyit gyakoroltam magamtól, hogy elemiben már én rajzoltam a tanító helyett a táblára. Ugyanakkor a családi örökség is hathatott, a bátyám keramikus, képzőművész Németországban, édesanyám is szépen fest kisebb festményeket, édesapám pedig jó kezű szakember volt, szobafestéseket is vállalt.

Később asztalos-fafaragó szakiskolába mentem a gyerekkorból eredő, fa iránti szeretetem miatt, ahol az asztaloságnak ki is tanultuk minden csínját-bínját, bár a fafaragásra már nem jutott elegendő alkalom. Cserébe ajánlották a Tanulók Házánál a fafaragó tanfolyamot, innen indultam a szobrászat felé, ráadásul időben is kapóra jött, mert – bár nem ijedtem meg a mezei munkától – a pityókaültetéstől borsózott a hátam, és helyette ott farghattam. Mivel ingáztam és fűgtem a buszjáratról, maradhattam tovább a műhelyben, rám bízták a kulcsot, hogy ne kelljen az esőben állnom. Egy alkalommal a fászládában levő tűzifából faragtam emberfejet, majd dolgom végeztével hazamentem. Következőkor a tanárunk, Tankó Berci bácsi felemelte a csutakot, szigorúan kérdezve, „ki követte ezt el?”. Megszeppenve vallottam, mire az öreg hozott egy nagyobb csutakot, hogy kezdjem előlről, majd folyamatosan ilyeneket fargatott utána. A magyarországi vendégek el is kezdték ezeket

vásárolgatni, s míg a többiek kéregették otthonról a fagyiravolót, nekem tele volt a zsebem. Az egyik vendég, egy mérnök még győzködött is, menjek el egyetemre. Aztán a felvételin, Nagyváradon kiderült, egyedülként próbálkoztam képzőművészeti előképzettség nélkül, ráadásul egyedüli magyarként is, de szerencsére sikerült.

Minőség, rend, harmónia, értelem

– Eddig a fáról volt szó, de sokféle anyaggal dolgozik. Melyikben leli a legtöbb örömet?

– Nem maradtam meg sosem egy anyagnál, a szobrászatot elsősorban a forma művészetének tartom, a három dimenzió kibontakozásának. A művészet számomra a természet és a tudomány közötti közös birodalom. Nem idegenkedem a modern anyagoktól sem, amiben teret látok, szeretem megmunkálni. Noha a fával kezdtem, és még az egyetem során az asztaloság mellett a bútorrestaurálást is kitanultam, abból tartottam fenn magam, meg akartam ismerkedni más anyagokkal is. Nagyváradon a térlátást, a rajzolást és az agyagban mintázást tanították, de az anyagokkal már nem foglalkoztunk. Ahhoz, hogy tanulhassunk, kellett valamit készíteni, ehhez folyton a műteremben voltam, kikértem a tanárok véleményét, próbáltam többféleképpen csinálni, kovácsoltam, öntöttem, műgyantáztam. Erre a hivatásra is igaz, hogy ellesni, lopkodni kell a fogásokat. Az első felkérésnél, egy kerti kőszobor esetében nem akartam

a munkát elveszíteni, ezért „felvilágosítottam” a megrendelőt, hogy egész egyetem alatt ezzel foglalkoztam. Végül jól sikerült, s miután bevallottam, jót kacagott. De nincs kedvencem, ha valamiben többet dolgozom, már kívánom a másikat. A fejlődéshez viszont állandóan alkotni és hibázni kellett.

– Mi történik, ha hibázik a művész?

– Megtörténhet, de a jó művész ki tudja küszöbölni, vagy az előnyére fordítja azt. Például bronzban is öntök, de a sajátja im részesítem előnyben, mert ha hiba történik, át tudom dolgozni a javamra, szabaddá tesz, hogy dolgozhatok még a munkán.

– Ugyanakkor már egyetem alatt készültek köztéri szobrai is, a felelősséggel együtt, hogy

is tanulmányoztam, mindegyre belebotlottam, hogy ne csináljak magamnak faragott képet, és nem jöttem rá, az én munkám akkor hol a helye az életben. Holott az emberekben sokféle kép rögzül, ad elindulást, érzést, akár örömet-bánatot. Vagyis az életünkben, ha ennek helye van, azzal a saját helyem is megtaláltam. Az ember az életet ott is megragadja, ahol nincs élet, a sűrű hétköznapokat feldobja, életet ad az élettelennek. Amikor az ideálist és a realist össze tudom valahogy olvasztani, életet adok a térnek.

A Jézus Szíve-kilátó

– A térről jut eszembe, legismertebb, leglátogatottabb alkotása a monumentális Jézus Szíve-kilátó. Milyen kihívásokkal kellett az elkészülte során szembenéznie?

– A kihívások jó része politika volt. Mikor Magyarai Árpád, a jó szándékú megrendelő kivitt a hegyre, elmagyarázta, hogy ott valamikor az őseink összegyűltek, megünnepelték a termést, azt, hogy túléltek a telet. Biztak a természetben, még az 1800-as években is jártak oda fel a környező falvak ünnepelni a bőséget, amelyre mindig is emlékeztettek kisebb keresztet. Ezt szerették volna a helyiek feleleveníteni, az embereket újra kivinni a természetbe. Így adta magát a kilátó, és a Krisztus-alak is. Sokáig terveztem, rajzolgattam, távol volt mindentől a helyszín, de az már megfogalmazódott bennünk, hogy valami időtálló kell létrehozni, ráadásul monumentálisat is, másképp nem érdemes nekifogni. Mivel egy domb elejéről van szó, nem volt tér előtte, egy 5–6 méteres alak elveszett volna. Vittem ki cölöpöket, felhúztam, mértem, fotóztam a környékről, és ott derült ki, 20 méter alatt nincs értelme, mert az alatt az arányok nem adták ki az összehatást. Meghánytuk-vetettük, anyagiakba is hogyan férne bele. Adta volna magát a fa, de nem időtálló, míg bronzra vagy rézre nem futotta anyagi oldalról, ráadásul ha az megfeketedik, nem lett volna Krisztusként feltétlenül szerencsés. Így jött a képbe az inox, ráadásul vastag

anyagból dolgoztam, így teljesen alaptalanul csúfolták pléh-Krisztusnak. Kérdezték, hogy zavar-e, de az emberi butaság nem bosszantott.

– Az évek során aztán elcsendesedtek...

– Művészeti oldalról támogatásra lelt, de a közvélemény megosztott volt. Véletlenül Makovecz kezét is megjárták ezek a tervrajzok, akit annyira meghattott, hogy tervezett oda egy kápolnát, amelynek az alapköve le is van téve, de a média ezt is kihagyta az akkori beszámolókból. Holott szétnézve a nagyvilágban láthatjuk a Louvre üvegpiramisát, vagy magát az Eiffel-tornyot, melyektől eleinte szintén idegenkedtek egyesek. Kiderült, a nagy kontraszttól sem kell félni. Ráadásul ha télen nézi meg valaki a Krisztus-szobrot, akkor is illeszkedik a környezetébe.

– Saját, épülő háza is hasonlóan járt elsőre, ráadásul az is mintha egy műalkotás lenne. Mekkora része van Önnek a tervekben, mi a története?

– Így igaz, ez a második tervem. Az egyetem végén nem találtam a helyem Nagyváradon, az tanári pálya nem vonzott, így inkább hazajöttem. Ráadásul ide születtem, itt van dolgom, s noha Lengyelfalván nagyobb lett volna a tér, a szüleimmel sem akartam civódni. Szerintük az első a gazdaság, így a saját akaratomat Udvarhelyen láttam kibontakozni. Az első terv modernebb volt, arra nem kaptam engedélyt, hiába, hogy a környéken nincs két egyforma ház. Evégett évek teltek el, de nem is baj, ezt jobban a magaménak érzem, bár még nincs teljesen készen. Szerencsére a tervező sem idegenkedett, így közösen tudtunk alkotni. Érdekes, bár a szobrászatot szívből szerettem, de sokáig kacérkodtam az architektúrával is, noha az már talán egy következő életre maradt.

– És ebben a közelebbi jövőben milyen tervek foglalkoztatják?

– Egyszerre több munkám is van, például készítek egy Mária-stációt a csiksomlyói Mária-kerthez, Boldogfalvára egy I. Rákóczi Györgyöt.

– Alkotói válságra van-e ideje?

– Még a karantén sem érint, a műhelyben vagyok állandóan.

ZAVACZKI WALTER LEVENTE szobrászművész 1975-ben született a máramarosi Felsővisó városában, az udvarhelyszéki Székelylengyelfalván nőtt fel. A Nagyváradai Képzőművészeti Egyetemen végzett, Székelyudvarhelyen él és alkot. Kisplasztikáiról is, de főleg köztéri szobrairól híres, hazafias emlékművei mellett főként történelmi személyiségekről és művészekről készít alkotásokat. Művei kőből, fémből, fából készülnek, legismertebb és legimpozánsabb alkotása a maga 23 méteres magasságával a 2012-ben galvanizált vasból és rozsdamentes acéllemezekből készült Jézus Szíve-kilátó Farkaslakán. A monumentális alkotás Kelet-Európa legnagyobb Krisztus-ábrázolásának számít.

tárca

K & K

György Attila

Hej, azok a régi szép idők...

Már Krúdy Gyula bátyánk megírta: az is bolond, aki túlélte Ferencjósát. Hát ez bizony igaz. Volt.

Dédnagyapám még Krúdyval ápolgatta ezt a szép mondatot a módosabb belvárosi kuplé... akarom mondani korabeli szépségszalonokban. Aztán elmúlt ez a csodálatos időszak, a K. und K. ideje, amikor egy nagy bajszú ember volt mindenki példaképe, és úgy hívták az Országot, a mindenkorit, hogy *kaiserlich und königlich*, K. und K., Császári és királyi.

Szép idők voltak. Minden szép volt, és minden jó volt, aztán lelőtték Szarajevóban Ferdinándot.

A háborút, ami ezután következett, ugyan nem veszítettük el, de a háború elveszített minket, lényeg, ami lényeg: pont száz éve arra ébredtünk egy nap, hogy kár volt elaludni, nincs többé K. und K. Nincs a császár, nincs a király, nincs az ország, nincs fött marhalábszár ebédre Bécsben, nincs tokaji furmint az asztalon – úgy egyáltalán: vörösbe borult a világ.

Aztán csak teltek az évek, mert ezek már csak ilyenek. Vörösen, fehéren, feketén, ahogy a történelem hozta. El múlt száz év, és egyszer csak újra megérkezett ide, a Kárpátok kanyarába, a világ háta mögé, a világ legkedvesebb zugába, az ismert világ barbárabb vidékére a K. und K.

És lón, mint hajdan, minden. Kivirágoztak a borrózsák az emberek orcáján. És lón újra Kárpát-medence. És lón velőscsont és tokaji furmint, de lón skót whisky és gyömbéres krémleves is, lón vidámság, lón hely, ahol az adonistént magyarul viszonzózzák (*Bocs: Szócs Géza*), lón vidámság, és lón újra minden, valahol a semmi hátán, lón Lövete mellett a Piricskén.

És re restaurálódott a K. und K, mert a történelemnek so sincs vége, és visszafordul, és az igazságot is meg lehet szokni. (*Bocs: Tamási Áron*). Dédnagyapám Krúdyval koccint, és ha éppen nem a szüfrazsettek hátsóját nézik, akkor lete kintenek, és látják, hogy jó.

K. und K. van ismét az Országban.

Mi több: felragyogott a hajdani dicsőség. Az igaz, csak egy hektáron. Egy forralt vízzel teli dézsában. Fél méteres hó közepén, a Hargitán, ott, ahol az a honvéd állt. Még Szidónia is feltámadott, ama Podjebrád utóda, aki Mátyás feleségének ikertestvére volt, és majdnem magyar királyné, de igen kemény asszony. Meg ott volt az erdélyi nagyasszony, ott volt mindenki, aki számít, és belefértek egy forró vizes dézsába.

Hát így „összekoppant” ez a hajdani birodalom, de nem a méret számít. Ismét K. und K. volt. Bőség, jóság, szeretet és remény. A lemenő nap felragyogott a Kárpátok vonalán, és valaki azt is megjegyezte: „Na, valahol ott van Magyarország”.

Pedig az Ország bennük volt.

Aztán borok jöttek, és párolt káposzta füstölt csülökkel, és zöldségkrémleves (gyömbérrel), Krúdy lenéz, dédnagyapám lenéz, mosolyognak, és ott van ismét a világ tetején, a világ közepén Piricske, a K. und K.

Heten voltak, mint a népmesékben, heten, de jók, és a kerek világon ők voltak csak az a hét ember, aki akkor, ott, otthon volt, és úgy is érezte magát.

A jó öreg K. und K. (Egyébiránt a rövidítés ebben az esetben Knapp és Komjáti.)

Van feltámadás.

Fatima – fa

színház

SZÍNHÁZ MINDIG IS VOLT, ÉS MINDIG IS LESZ!

Zorkóczy Zenóbia

– beszélgetés Némethy Zsuzsa színművésznővel –

A színház egy jófajta méreg, amely ha egyszer bekerül valakinek a vérébe, nagyon nehéz szabadulnia tőle. És ez nem is baj – vallja Némethy Zsuzsa színművésznő, aki tavaly tért vissza pár év után Erdélybe.

– Itt, Erdélyben elismert színésznő voltál, több társulatnál is bizonyítottál. Ám pénzt keresni mégis elmentél Nyugatra. Hogyan viselted azt, hogy walesi tartózkodásod alatt színház nélkül kellett élned?

és látván, hogy mennyit dolgozom, hogy miért nem próbálom meg egy kisebb angol társulatnál. Valahogy úgy éreztem, hogy ha nem beszélhetek az én nyelvemen, akkor nincs értelme az egésznek. Tehát igyekeztem

nagyon meglepett, hogy ő így döntött: amikor egyszer csak azt mondta, hogy csodálatos ez a vidék, szívesen élne itt. Megpróbáltam elretteneni, de nem tudtam. Ő nagyon jól érzi magát itt, beilleszkedett, rengeteg barátja van.

– Gratulálok, Zsuzsi! A honleányok megtanulhatnak tőled, hogyan hozzák haza a szerető férfit. Szóval hazajöttél, és máris felbukkantál egy előadásban: a Csiki Játékszínnel közösen létrehozottok egy Kosztolányi-ról és feleségéről szóló kétszemélyes produkciót. Hogy talált meg ez a téma?

– Olvastam valamikor egy levelet, amit Kosztolányi felesége írt férje szeretőjének. Nagyon tetszett a hangvétele, mert tele van humorral, karcos iróniával. Akkor kutakodni kezdtem a Kosztolányi házaspár levelezése után. Amikor Bilibók Attila kollégám a Csiki Játékszíntől is érdeklődött a téma iránt, belefogtunk. Az anyagot ketten raktuk össze, tehát egy közös munka volt, rendező nélkül. A Csiki Játékszín segített jelmezekkel, plakátokkal, és szervezi a helyi előadásokat, például most nyáron a Mikó-vár színpadán. A turnékat mi szervezzük, ez a közös megegyezés.

– Kőszínházakban is játszottál hosszú ideig, most egyelőre szabadúszó vagy. Mondjuk, ha egy ifjú színésznek döntenie kellene, hogy mit válasszon, akkor

mit tudnál mondani neki e két létformáról?

– Ha ifjú színészekről, frissen végzettekről beszélünk, akkor mindenképpen a kőszínházat ajánlanám kezdésnek, mert ott megtanulja magát a rendszert, ahogyan működik egy színház. Azt, hogy mit jelent egy csapatban lenni, olyan rendezőkkel dolgozni, akiket szeretsz, vagy olyanokkal, akiket nem szeretsz. Tehát megtanulja azt, hogy nem te válogatod meg azokat az embereket, akikkel dolgozol, hanem igenis bele kell illeszkedj abba a csapatba és rendszerbe. Ha szabadúszó vagy, akkor magadra vagy hagyva, és nagyon keményen kell dolgoznod, hogy érvényesülni tudj ebben a kacifántos világban. Ha neked kell szervezned az előadásokat, és még a pénzt is meg kell keresned a saját produkciódra, akkor sokkal nehezebb. Viszont egy kőszínházban könnyű elkényelmesedni, főleg kisvárosi társulatoknál.

– A jövőképed pozitív?

– Teljesen. Nagyon jól érzem

magam itthon, nem bántam meg, hogy hazajöttem.

– Azt sem, hogy elmentél?

– Azt sem. Mert azt a tapasztalatot meg kellett szerezni. Nagyon sok mindent tanultam az „Emberről”, az „Életről”, és arról, hogy mi a fontos. Mikor az élet olyan helyzetek elé állít, amelyek megeddenek, akkor átminősülnek a dolgok.

– És a színház jövőjét hogyan látod a pandémia viszonylatában?

– Színház mindig volt, és mindig is lesz! Voltak már háborúk, járványok, diktatúrák, forradalmak, minden volt. Lehet, hogy műfajok átalakulnak vagy születnek, lehet, hogy visszatér a színház a gyökereihez, de attól még az előadóművészet nem fog megszűnni, mert megtalálja az útját az emberek felé. Az öcsém szerint a színház kicsit olyan, mint a borostyán. Ott kúszik ki, ahol kell, nem tudod irányítani. Bezárhatod az ajtót, bekúszik az ajtó alatt. Befalazod az ajtót, át-törri a falat. Addig kaparja, míg megtalálja az útját.

– Akkor, amikor van egy patti helyzet, amit meg kell oldani, nem filozofálsz. Csinálsz a dolgot, másképp nem szabadulsz a nyűgtől. Volt olyan, hogy naponta 17–20 szobát kellett kitakarítanom egy szállodában. Ottani ismerőseim kérdezték, tudván, hogy színész vagyok,

nem is gondolni a színészi múltamra, addig legalábbis nem, amíg a párom, aki walesi, azt nem mondta, hogy kész, menjünk haza Erdélybe.

– Szóval hoztál magaddal egy walesi férfit, hogy szakéllé tedd? Igazi hazafias cselekedet!

– Így is mondhatjuk. Engem

Gere Nóra

Sziget

Zúgott és örvénylett a tenger,
kénese lyuggatta ki
a halak testét
és vakította meg a sirályokat.

Mikor a víz visszahullt
medrébe, fekete, gőzölgő
szikláimat az élőlények
sokáig elkerülték,
te voltál egyetlen társaságom,
csodáltalak, és félttem tőled.

Idővel a madarak
magvakat hoztak,
növények sarjadtak hasadékaikban.
Hogy kincseim megmutassam,
kértél, ne csak ölelj,
hatolj formáim belsejébe.

Mikor a víz visszahullt
medrébe, törött, kicsavart
fáimmal hiába esdekeltem,
az utolsó cseppek is közönnnyel
visszafolytak
a só marta hajszálrepedéseken.

Andrea

Kislányként gyűjtöttem
a porcelánbabákat.
Úrnő voltam sorsuk felett,
gondolatot ültettem
törékeny fejükbe,
vatta-mellkasukba érzelmeiket.
Téged még nem ismertelek.

Most itt állsz előttem
hús-vér alakban,
nem vagy olasz,
sem álruhás herceg –
ideje van a földön
minden akaratnak –
szavam nem tölti meg élettél
üvegnél is hidegebb szemed.

Napló

Amikor először szagoltam meg a pólód, hogy fel lehet-e venni.

Kitépem.

Amikor nem tudtuk eldönteni, hogy fagyasztott pizza vagy kínai legyen az ebéd.

Kitépem.

Amikor a füstön és villódzó fényeken át is láttam, hogy ellenőrzöd: jól vagyok, majd behunyod a szemed.

Kitépem.

Amikor felolvastad a kedvenc meséd, utánozva az állatok hangját.

Kitépem.

Izomlázam van.

Lakinger Tibor

Utóhatás

Nem adtál okot
bosszúra.
Fájdalom sem volt.
Csak elfogyott a levegő.
Csend.
Aztán filmszakadás.
Nincs szemkontaktus,
csak fehér falak,
és valami lágy lebegés,
ami kitölti napjaim
két tű között.
Talán boldog vagy,
már csak te hallod,
amikor szirénáznak.

Harminchét

Amíg a kilátónál vártalak,
számolni kezdtem
a tornyokat.
Állítólag száz van Prágában.
Hatvanháromig jutottam,
mikor megértettem,
hiába jössz, nem fogsz megérkezni.

Stockholm-szindróma

A kezeden mindig sebes
és kemény volt a bőr,
karcolta a testem, ahogy simogattál.
Idegen világok
nem érintkeznek súrlódásmentesen.
Még mindig ki tudom tapintani
a kilenc év alapos munkájával
belém vésett labirintust.
Addig bolyongtam reményvesztetten,
míg megszerettem szörnyeit,
lerombolni nem maradt erőm,
de ereim Ariadné-fonalát
követve talán kijuthatok.

Demeter Arnold

Hogy vagy?

Megannyiszor kérdeztük, hogy vagy?
Ha ennek titkát tudnám, barátaim,
magamból kettőt teremtenék. Ezen úton
pedig értelmét vesztené a párját ritkítja
megfogalmazás, ugyanakkor szárnyra kapna
a magát gyarapítja. Párkapcsolati téren
kusza szálakhoz vezetne, de a hölgy is azt
mondta, nehéz eset.

Persze ez csupán fikció,
hisz a római cserkészcsoporthoz tiltja az efféle
megvalósításokat. Mondván, „a Teremtő”...
A teremtőt egyetlenné... Nos, de vissza a
céltudatos, egyetlen személy lelki és testi
állapotának egyvelegét fürkésző kérdéshez:
„Hogy vagy?”

Mint Ádám, mikor megtudta, hogy csak
karanténban voltak, és mára már másfél
milliárdan úgy hiszik, hogy a nudizmusnak élt,
persze ez történelmi groteszk, és itt azért
is nem történelem, mert nincs tény, és fölötté
nem kenyér, hanem a történelem fogyasztható.
Nem is csodálkozhatunk, hisz szegény Ádámnak
nem volt gyerekkora, se múltja, őt csak megteremtették.
Felnőttnek. Emléknélkülinek.
Így hát javaslom a napok elmélábúzott
perceire a következő választ:
mint Ádám, kinek múltja nincs, úgy vagyok.

Névtelen színek

Az ablakok nem könnyeznek napfényt.
Az emberek mindig szívnak,
csak tetszik nekik az illúzió és a giccs.
a tavaszi napfényel.
Az ábrándok kerekdedsége szebb.
Álmaim fekete-fehérek, mint egy régi film,
így hát valótlan, hogy az álom színes.
Reggelem sárga irigysége éjszakámnak.
A mélabú lila. A kedvem egy előző esti borszínű poharat
öblít. Némán és szürkén vizet öntök belé,
melyben a névtelen színek különbnek látszanak.

Gyermekkor

Na látod, felnőtünk. Én már a
szakállat is kipróbáltam, te pedig
előszeretettel használod magadra értve
a nő fogalmát.
Vannak most már gyermek-
és fiatalkori emlékeink.
Úgy éled meg zűrös napjaid,
mint aki előre hozta negyvenéves korát,
mondván, azt érzem, kiégtem.
Hidd el nekem, csak azok a gyertyák szépek,
melyek meg is vannak gyűjtve,
ne aludj ki mindenféle lágy
lebbel járó szélnek.

Örök kód

Most már összeillünk, akár a szoba
csöndje a benne lakó sötétséggel.
Alattam recseg az ág, én
ezt hívom kényelemnek.
Olyan vagy, akár a
sötétítő elhúzása éjjel a negyedik
emeleten. Indokolatlan a létezésed.
Az örök kód, fénylő és elalvó
ablakok rengetege.
Reggelre kékké fakul a fekete égbolt,
mint korrektor, úgy szárad rá a nappal
azokra a pillanatokra, melyekre
most már nem emlékszünk tisztán,
de tudjuk, nyomokban éjjelt tartalmaztak.

ítélet – bronz

átmentő

Török Sophie

Szeptember

Mint tejes nedvesség kövér fák duzzadó héjjából, úgy csorog az égből a tejeslág szeptemberi nap. Némán ragyog a világ, pici szelek csiklandják a magvas virágot óh halál! alattomos lépted közlegését még nem sejtí senki! Önfeledt boldogsággal nyújtóznak a dombok s önnön vibráló árnyékával játszik a gyanutlan diófa. Te is szívem oktalan öröm szelid fényében ragyogsz, komor szavaimat meg se hallod, valamit rejtegetsz előlem, gyengéden titkolódzva, mint édes anya karácsony előtt rejt titkos mosollyal szekrénybe drága meglepetést. Óh szív, mindig külön utra szöktél előlem, tizenhat évvel fekete vattában ültél s úgy verted fiatal mellemet mint halálos gyászdobok – hiába hoztam eléd okos reményt s biztos örömök jussát hiába tudattam! Most ragyogtatod fel a titokzatos reményt? s ülsz makacs várakozással, mint tudatlan szűz ígéretes nászágya előtt – pedig olyan vagy mint a rőt lomb, mennél diszes-pirosabb annál közelebb a szennyes halálhoz... Ígéretes édes mézes nyári délután! könnyű ütemmel lebegnek a lombok a könnyű nap alatt, bágyadt mámorral piheg a föld – mintha örökké remélne élni! óh halál alattomos halk lépted közlegését még nem sejtí senki...

Asszony a karosszékből

Valamit még kellene tenni az élettemmel, még nem volna szabad megnyugodni, s ülni tétlenül a napban – mint elkészült kancsó az ötvös asztalán: végérvényesen és menthetetlenül befejezett! Ó, Istenem, még van bennem nyugtalanság, mely fulladozva keres utat – és vágy, mely nem ült még soha a Teljesedés asztalánál! Még szűz dolgok rejteznek ezen a sejtelmes erjedt délutánon: a vibráló sűrű fényben, terhes búzaföldek s remegve érő szőlők között; – kik íme mind kéjes alázatba teljesítnek valami titkos égi parancsot. Ó, asszony a karosszékből! Itt ülök tétlenül, kimaradva az Élet gyönyörű izgalmas játékaiból. De nyugodt bőröm alatt indulatok remegnek, sístergő indulatok! s helyüket keresik tolakodva, mint tétlen figura keresi kirendelt helyét a kockás sakktáblán. – Hiszen mindennek meg kell érnit! minden vágy teljesülésért eseng! Céltalan semmi se lesz és Isten! tűrhetesz-e éretlen magvat a Sarló alatt? És én még anya se voltam! Érte lett minden: nagy dolgok kicsiny életben – tavasz! szépség! szerelem! oh Isten! Istenem! mit vétettem én? hogy minden nyüzsgő életek között e néma bölcs mennybolt alatt a borzas kotlót irigylem! Betelt élete kéjes nyugalma: amint meleg szárnyai alá rejti tengernyi csibéjét.

TÖRÖK SOPHIE, született Tanner Ilona, teljes nevén: Tanner Ilona Irén Lujza Kamilla (Kőbánya, 1895 – Budapest, 1955) Baumgarten-díjas író, költő, Babits Mihály felesége. Verseiben a tépelődő, vívódó női lélek fájdalmait szólaltatta meg. Szabadversei szélsőséges énképet sugároznak: a mély önmegvetés és a kritikátlan önimádat skáláján minden szín megtalálható bennük.

Kovács Újszászy Péter

AKI ÖNMAGÁBÓL FORMÁLT IRODALMAT

Török Sophie korai költészete kérdésekre építkezik. Kik vagyunk? Mit kezdünk a magánnyal? Mi a feladata egy anyának? Kései verseiben letisztult, tömény költészetet kapunk, tragédiák visszhangját.

Az irodai segédtsítként dolgozó Tanner Ilona munkahelyét hátrahagyva 1921. január 15-én házasodott be az irodalomba. Babits Mihály feleségévé vált költői és írói munkásságára nagyobb fény vetül. 1922-től férje kezdeményezésére Török Sophie néven publikálja műveit, ezzel állítva emléket Kazinczy Ferenc feleségének. A fiatalasszony mentorként tekint Babits Mihályra, mélyen érző, gondoskodó hitves, ügyintéző, Babits gégeműtétjét követően önfeledő ápoló, de legfőbbsképpen szenvedélyes, termékeny alkotó vált belőle. A két irodalmi zseni mentővarként élte meg a pusztán kéthónapnyi ismerettség után kötött házasságot.

Édesapja halálát követően a huszonekét éves Tanner Ilonára hárult a család eltartásának minden kötelezettsége, így nem csoda, hogy írásaiban hiteles képet fest a nehézségekről. Babits Ady Endre özvegyével, Csinszkával (Boncza Berta) fenntartott kapcsolata 1920-ban véget ért, a Nyugat első nemzedékének kulcsfigurája megértő, hűséges társra vágyott. A partneri gondoskodás Török Sophie költészetéből erőteljesen visszaköszön. Babits Mihály 1938-as gégeműtétje után a költő életében a legfontosabb feladat férje ápolása volt. Nem csoda, hogy alkotói válságba került. Költői hangja Babits 1941-es halálát követően tért vissza. Az 1948-ban napvilágot látott *Sírató* versei eltávolodnak a korábbi kötetek identitáskereső hangvételétől. Török Sophie soraiából a gyász, az elengedés nehézsége köszön vissza. Letisztult, tömény költészet.

Ahogy a 20. század számos nő-írójának életműve háttérbe szorult, úgy Török Sophie-t is méltatlanul elfeledték, holott versnyelve hozzáférhető, műveinek üzenete pedig a jelenkori olvasó számára is aktuális lehet. A problémák áthidalásának, a boldogság keresésének vágya mind verseiben, mind pedig epikus alkotásaiban tetten érhető. A *Hintz tanársegéd úr* című regény főhőse, Kasper Irma halálosan szerelmes Hintz Pál vezető medikusba, akit a klinikán egyszerűen „adjunkként” tartanak számon. A laboratóriumban tevékenykedő orvos csillogó szemekkel figyel az adjunkt minden mozdulatát, és olyanira szerelmes lesz a számára szinte teljesen ismeretlen férfiba, hogy hisztériás rohamokban tör ki. Amikor azonban viszonyuk elmélyül, csalódik. Az 1934-es regény egy beteljesületlen szerelem nem mindennapos kálváriáját mutatja be. Ha napjaink sze-

relmesei nem is küzdenek neurotikus tünetekkel, a viszonzatlan érzelmek ugyanúgy fájnak nekik is. Török Sophie költészetében a természet szoros összefüggésben áll a versek beszélőjének lelkiállapotával, függetlenül attól, hogy hasonlít-e egyik a másikra, vagy éppen ellentéző párhuzamokat alkotnak. *Szeptember* című verse az ősz nyugalma és az elmúlás között alakít ki párhuzamot. Az alkotás idilli felütését követően jelenik meg a halálmotívum: „Mint tejes nedvesség a kövér fák duzzadó / héjjából, úgy csorog az égből a tejeslág / szeptemberi nap. Némán ragyog a világ, (...) óh, halál!”

Egy fiatalkori abortusz miatt Török Sophie nem lehetett anya. Az *Asszony a karosszékből* huszonharmadik darabjának zárlete szívbeemerkölő egyszerűséggel mutatja be a gyermektelenséggel járó vívódásokat: „a borzas kotlót irigylem. Betelt /

élete kéjes nyugalma: amint / meleg szárnyai alá / rejti tengernyi csibéjét”.

Miért érdemes elmerülni Török Sophie életművében, miért jó olvasólampáink fényét soraira irányítani? A Baumgarten-díjas költő művészetében nem akart másabb lenni annál, aki valójában volt. Azzal a hitelességgel alkotott, amit kortársaitól, a Nyugat első nemzedékétől megszokhattunk.

Török Sophie és férje, Babits Mihály (ismeretlen szerző fényképe)

RENDELJEN ÖN IS A HARGITA KIADÓHIVATAL KÖNYVEIBŐL ÉS KIADVÁNYAIBÓL!

www.szekelyfoldfolyoirat.ro
www.szekelykonyvtar.ro
szekelyfold@hargitamegy.ro
(004)0266-311 026, (004)0746-195 413
530170 Csíkszereda, Tudor Vladimirescu u. 5. sz.

Ferencz Imre Hetvenkettő

Ferencz Imre: HETVENKETTŐ

Hetvenkét éves lettem én,
ötven éve már nem legény,
családbarát.

Sajnálom József Attilát,
túl korán hagyta el korát,
szegény feje.

Negyven évvel túléltém őt,
kicszeleltem a temetőt,
szégyenszemre.

Hetvenkét gyertyám égett le,
s nem vagyok még elföldelve,
hihetetlen...

Élek még amíg csak lehet,
kibírok még néhány telet,
reménykedem.

Akár a szódás a lovát,
csak verjen a szívem tovább,
kalapáljon.

Hetvenkét éves lettem én,
ötven éve már nem legény,
családbarát.

Sajnálom József Attilát,
túl korán hagyta el korát,
szegény feje.

Negyven évvel túléltém őt,
kicszeleltem a temetőt,
szégyenszemre.

Hetvenkét gyertyám égett le,
s nem vagyok még elföldelve,
hihetetlen...

Élek még amíg csak lehet,
kibírok még néhány telet,
reménykedem.

Akár a szódás a lovát,
csak verjen a szívem tovább,
kalapáljon.

Verjen, hogy írjak verseket,
pedig nem azzal keresem
a kenyerem...

Ha nem ver akkor feldobom
én is a talpam, gondolom,
mint bárki más.

De ezt a verset legalább
hetvenkettő szaladja át,
ha teheti!

Igaz, nem világrengető,
de legalább még érthető
öreg szöveg.

Ki írta nem halhatatlan,
halandó, nem csalhatatlan,
öreg szivar.

Mikor már a szíve nem ver,
felhagy ő a költészettel,
bizonyisten!

2020. IX. 28.

Millennium – kő

novella

A CIRKUSZFESZTIVÁL

– Cilkusz, cilkusz, cilkusz – énekelte Jánoska János nyakában miközben édesapja öszülő fején verte az ütemet. A farsangi időszak volt János rémálma. Nem elég, hogy az általános iskolák ablakait bohócokkal díszítették, hogy Jánoska a jelmezversenyen minden évben bohócnak akart öltözni, és hogy felesége egy bohócféjet választott a kislányuk óvodai jelének, az idén még cirkuszfesztivált is tartottak a városban. Jánost kirázta a hideg. Mindig is félt ezektől a vörös orrú, harsány emberektől, akik direkt tették magukat nevetségessé. Kisfiúként attól rettegett, hogy az ágya alatt lakó bohóc – Savanyának nevezte el – éjszaka előmászik, és megnyalja a lábujjai közét, miközben az orra hozzányomódik a nagylábujjához, és sípol egyet. Legalább százszor álmodott ezzel a lidérces hanggal. Amikor az óvodával cirkuszba mentek, az első bohócorrsípólásra – egyfajta pavlovi reflexként – bepisilt. Bár már felnőtt férfi, családapá, de még a legnagyobb nyári forróságban sem dugta ki a takaró alól lábfejét. Újabbban, mikor lába a negyven fokban izzadt, visszatérő rémálmok gyötörték: Savanya az utcán kergette, orr nélkül, eszelős, elfolyt mosollyal.

Valamilyen karmikus büntetés lehetett, hogy fia imádta a bohócokat.

A cirkuszfesztiválra az egész család ellátogatott.

– Puputevéket akarok! Puputevéket és arkobatikusszillogó légikisasszonyokat! – Csilla, a kislányuk, anyja kezét cibálta a tevekifutó felé.

– Apa is szereti a tevéket! Majd apa elkíséri Csilluskát – próbálkozott János, hátha mehetne ő lányával, de gyerekei szinkronban visítani kezdtek:

– Neeem, anya jön velem a puputevékhez! Gyere, anyaaa!

– Neeem, apaaa, vidél a bohócokhoz! Bohócokat akaloook! – Vesztett csata.

A hangszóróból felváltva szólt a *gladiátorok bevonulása* és a *Cirkusz polka*, a színpadon pedig a fúvószenekar játszott. János örült, hogy ebéd után indultak, mert a popcorn- és vattacukorilattól vérszemet kaptak volna az éhes kölykök. Bár lenyűgözőnek tartotta a színek, hangok és illatok kavalkádját, nem kedvelte az ehhez hasonló fesztiválokat. Zavarta a sok inger, félt, hogy később veszi észre, hogy egy bohóc les rá valahol, így megpróbálta Jánuskát az elefántok felé terelni, ott nem volt akkora tömeg. Még egy hatalmas kakasos nyálókával is megkísérelte megvesztegetni fiát, de az hajthatatlan volt, bohócokat akart.

János szorongással telve indult Jánoska után a *Mókás, vizes kaland Bugyutával és Szivárvánnyal* feliratú sátor felé. Közben a fejében összeállított egy listát azokról az izgalmas, nagyszabású tettekről, amiket még végre akart hajtani az életében: ki akarta próbálni a vadvízi evezést, az Adrián tonhalra szeretett volna horgászni, és javaslatot akart tenni a feleségének, hogy forrósítsák fel szerelmi életüket egy harmadik szereplővel, mondjuk kedvese hosszú combú hűgával.

A piros-sárga sátor ajtónyílása előtt mély levegőt vettek

– János a rettegéstől, Jánoska az izgatottságtól –, majd János a ponyva felé nyúlt, hogy széthajtsa. Az anyag azonban nem engedett. A rést vékony kötelek fűzték össze, így nem tudtak bemenni. János reszketése csillapult, izzadt tenyerét a nadrágjába törölte, mikor meglátott egy lányt, aki a fesztiválistáéhoz tartozott.

– Bocsánat, hol vannak a bohócok? – kérdezte.

A lány sóhajtott, és bizalmasan közelebb lépett Jánoshoz.

– Ételmérgezés – suttogetta óvatosan, még körül is nézett előtte, hogy valaki nem kémleli-e a bohócok titkait.

János úgy érezte, hogy kisütött a nap, és épp az ő arcát cirógatja. Hálát adott Istennek, Buddhának, Allahnak, a pogány szellemeknek, és minden irtalmas fent és lent lakónak. Jánoska szája azonban sírásra görbült. Bár nem hallotta, mi történt, annyit azért megértett, hogy nincsenek bohócok. János szíve összefacsarodott. Minden szülő rémálma egy síró gyermek, főleg akkor, ha a bömbölés az utcán tör a csemetére. A felesége a múlt héten kapott egy *legjobb anya* kártyát, ő pedig még bohócokat sem tud mutatni egy cirkuszfesztiválon.

– Hé, mi ez a bánatos grimasz? – Simogatta meg kisfia fejét. – Betegek a bohócok, de tudod mit? Ott egy láda, amiben a társaiknak gyűjtenek, segíts nekik meggyógyulni!

Az adománygyűjtő láda felirata szerint az Orrnélküli Bohócokért Alapítványt lehetett támogatni, János a pénztárcája után nyúlt. Már csak egy ezres bankó

lapult a tárcájában, az összes készpénz a nejenél volt.

– Hogy egyetlen bohóc se sírjon többé – mondta, és odaadta fiának a bankjegyet. Jánoska pipiskedett, hogy egyedül érje el a ládát, bedobta a pénzt, majd büszkén nézett édesapjára.

– Kakaszos nalókat akalok! Kélem a kakaszos nalókat! – követelőzött.

Ez a mai nap nem tett jót János szívének. A nyálókápenz most landolt a világ leghaszontalanabb alapítványának perselyében, és rájött, hogy ha se bohóc, se édesség nem lesz, fia sírni és duzzogni fog, ráadásul lemondhat az áhított *legjobb apa* kártyáról.

– Persze, kisfiam! De azért nézz be a sátorba, nem mindig láthatod, hol laknak a bohócok! – Jánuskát könnyű volt meggyőzni. Míg fia az öltések közötti nyílásokon leskelődött, János a ládáért nyúlt.

Biztosan volt valami ötperces visszaruszabály az adakozásnál is, az ezres szinte még kézmeleg! Megpróbálta elérni az érmehalom tetején lévő bankjegyet, de tenyerét nem sikerült a keskeny nyíláson bepréselnie. Akárhogy mozgatta, gyurmázta kezét, csak a bőre gyűrődött fel. Már lemondott a pénzről és felkészült a hisztire, ám mikor ki akarta húzni ujjait, jegygyűrűje megakadt a lyuk peremében.

Ekkor nyílt az egyik közelben lévő mobilvéccé ajtaja, és lépett elő egy félmeztelen, izzadt bohóc orr nélkül, eszelős, elfolyt mosollyal.

– Maga meg mi a frászt csinál? – kiáltotta dühösen Jánosnak, majd végigkergette a férfit az utcán.

MEDVÉK AZ ERDŐBEN

Hallottad, kérdezte Tánla úr a feleségét, a helyi vadászszervezet vezetősége figyelmezteti a lakosságot, hogy a környéken medvét láttak, medvebocokkal együtt, ezért kérik, hogy a saját biztonságunk érdekében lehetőleg kerüljük az erdőt.

A feleség éppen a szappanopera negyzedik részét nézte, és először úgy tett, mintha meg se hallotta volna a férjét, aztán foghegyről megjegyezte, hogy esze ágában sincs kimenni az erdőbe.

Az jó, mondta Tánla úr, akkor minden rendben, majd tétován megállt, mintha még közölni akarna valamit, de a tévében éppen hangosan sírtak, és nem akarták abbahagyni, így aztán vállat vont, és nem mondott semmit, mert nem akarta elrontani a felesége élményét. Az asszony bonbont evett, és a dobozban már csak kettő maradt, Tánla úr hol a képernyőt nézte, hol a bonbonos dobozt, aztán lassú, megfontolt léptekkel lement a garázsba, hogy folytassa az autószerelést. Leült az egyik sámlira, kezébe vette a csavarkulcsot, törölni kezdte egy olajos ronggyal, bámulta a rozoga tragacsot, ami talán már soha nem indul el többé, és a medvékre gondolt. Ha engem megtámadna egy olyan fenevad, gondolta, miközben jól megszorította a súlyos munkaeszközt, betörném ezzel az orrát.

Hirtelen gyerekzsivaj hallatszott az utcáról. Felpattant, mint akit bolha csípett meg, és a garázsajtóhoz ugrott. Hallottatok a hírt, kiáltott ki a kölyköknek, ne menjetek az erdőbe, de azok hatalmas zörgéssel rolleroztak tovább, ügyet sem vetettek rá. Tánla úr egészen a kerítésig futott, hosszasan a gyerekcsapat után bámult, szerencsére nem az erdő felé mennek, gondolta, majd megnyugodva visszament a garázsba.

Soha nem lesz ebből autó, nézett megvetően a régi Moszkvicsera, majd a sarokban szunyókáló macskához fordult. Hallottad a hírt, Cirok? Már itt, a Felvidéken is elszaporodtak ezek a barna bundás méztolvajok. Az egerek réme álmosan Tánla úrra nézett, aztán rögtön be is csukta a szemét, mint aki nyugtázta a hírt, de az nem volt rá semmilyen hatással.

Mihály, Tánla úr unokája nézett be a garázsba. Most mire kell a pénz, kérdezte az öreg, mielőtt a másik megszólalhatott volna. Mihály szája tátva maradt, valamit dadogott, hogy a haverokkal diszkóba mennének, és hogy csajozni akarnak, így esze ágában sincs annyi sört meginni, mint múltkor. Az erdőbe be ne menjetek, mondta Tánla úr, és megvakarta az orrát egy csavarhúzóval. Mihály még jobban megdöbben. A diszkó a kultúrházban lesz, papa, mondta végül. Az öreg bólogatott, hogy nem hülye ő, csak hát az erdő... Neked van olyan okos telefonod, ugye, kérdezte az unokáját. Van, mondta amaz. Van rajta internet is, ugye.

Van, bólogatott Mihály. Akkor kerecsél rajta, légy szíves, medvetámadásos híreket. Az unoka nem tudta mire vélni a dolgot, de fogta a telefont, és keresett, mert hát ugye, zsebpénz nélkül nem érdemes ki-mozdulni itthonról. Most olvasd fel őket, amíg én ezt a karburátort bütykölöm, mondta Tánla úr. Ez volt az idei tizedik medvetámadás Hargita megyében, kezdte Mihály, és minél tovább haladt a felolvasásban, Tánla úr arca annál felhősebb lett. Amikor odáig jutott, hogy Maros megye területén három embert is megtámadott a medve az elmúlt napokban, az öreg intett, hogy elég, kihúzott a farzsebéből egy gyűrt papírpénzt, és az unokája kezébe nyomta. Mihály elviharzott, Tánla úr pedig egyedül maradt nyugtalanító gondolataival. Hirtelen nagyot rúgott az autó farába, majd sietős léptekkel a vízcsaphoz ment, és alaposan kezét mosott. Megtörölte, aztán megmosta még egyszer, alaposabban. Ezúttal a nadrágjába törölte, amitől az megint olajos lett. Megmosta harmadszor is, de csak felületesen.

Ezek a medvék kijönnek ám az erdőből, mondta odafent a feleségének, miközben átöltözött, bejönnek a faluba is, ha éhesek. Az üres bonbonos dobozra tévedt a pillantása. Állítólag odavannak az édességért. Az asszony éppen zuhanyozott, nem hallott Tánla úr monológjából semmit.

Mivel Tánla úr megsomjazott, a kocsmá felé vette az irányt. A búfelejtőben négy vendég töltötte az idejét. Csavena úr, a nyugdíjas teherautósófor, aki néha elvállalt ilyen-olyan munkát a volán mögött, mert unatkozott otthon. A huszonéves Kopra gyerek, akiről senki se tudta, szabadidejében mivel foglalkozik, az biztos, hogy most éppen egy nagyfröccsel volt elfoglalva. Özvegy Mramelákné, aki rövidet ivott, hosszán beszélt, és gazdag élettapasztalattal rendelkezett. Donga, a negyven körüli ezermester, aki délelőtt rengeteget dolgozott, ezt ellensúlyozandó délután sokat ivott, este pedig könnyen és gyorsan el tudott aludni, sajnos gyakran azelőtt, hogy hazért volna a kocsmából. Sári, a pincérnő az asztalnál ülve szotyolázott. Becsületére legyen mondva, ha valamelyik vendégnek kiürült a pohara, már ugrott is, hogy teltöltsse. A rádióból zene szólt, persze senki sem figyelt rá, a tévében a Kobra 11 rendőrei felügyelték az autópályát, az viszont mindenkit hidegen hagyott. Hangosan beszélgettek, hogy valamennyire értsék egymás szavát. Éppen a gyümölcsfák gondozásáról folyt a tapasztalatsere. Tánla úr sört kért, leült az egyik szabad asztalhoz, lassan iszogatta. Közben rendkívül érdekes dolgokat tudott meg az almafákról származás, érési idő, terméshozadék, termőképesség, a gyümölcs alakja, mérete, színe, betegségeknek való ellenállósága és a termőhelyi igények szempont-

jából, valamint pazar felvételeket látott pörgő, repülő, robbanó és lángoló tartálykocsikról, kamionokról és egyéb járművekről. Medvekről persze szó sem esett, és ez egyre inkább nyugtalanította. Várta, hogy mikor szólhatna közbe, de vagy tűzpárbaj zajlott éppen, vagy Donga vihogott, ha meg egyik sem, hát Csavena úr közölt fontos információkat a szilvafák metszéséről, mivel az alma téma lassan kimerülni látszott.

Végre kicsit szünetelt a beszélgetés. Tánla úr elérkezettnek látta az időt, hogy felhívja a többiek figyelmét valami valóban fontos dologra. Jelentőségteljesen megköszönte a torkát, elhessegette a Kopra gyerek cigarettájából feléje kúszó füstöt. Gondolom hallottatok, hogy a helyi vadászszervezet vezetősége mindenkit figyelmeztetett, miszerint a környéken medvét láttak. A többiek feléje fordultak, kissé eltátották a szájukat, nem értették, mi köze a szilvafáknak a mackókhoz. Tánla

solta ellenkezést nem tűrő hangon, és Tánla úr nem is tiltakozott. Elek, most is a villanszerelés fortélyait ismertette cimborájával, akit ez a téma cseppet sem érdekelt, de mint intelligens ember odafigyelt a másokra, meghallgatta a mondandóját, néha bólogatott, vagy hitetlenkedve csóválta a fejét. Elek egymástól jól elkülöníthető fejezetekben tárgyalta a vezeték lefektetését és a kiegészítő elosztóablakokat, a kapcsolókat és dugaszolóaljzatokat, a védelmi rendszereket, a tűzjelző és egyéb veszélyt jelentő berendezéseket, a buszrendszereket és az elektromos kiépítés üzembe helyezését. A fejezetek között mindig rendelt Tánla úrnak meg magának sört, meg valami erőset. Tánla úr feje kezdett kissé elnehezülni, szemhéjaira ólmos súly nehezedett, de állta a sarat. Aztán eljött az ő ideje. Elek hosszasan, jóízűen kortyolta a söret, így némi kis csend állt be a nagymonológjában. Gondolom hallottad, hogy a vadászszervezet

Ezek a medvék kijönnek ám az erdőből, mondta odafent a feleségének, miközben átöltözött, bejönnek a faluba is, ha éhesek. Az üres bonbonos dobozra tévedt a pillantása. Állítólag odavannak az édességért.

ú látta az értetlenséget a szemükben, ezért gyorsan ivott egy korty sört, és rágyújtott egy szivarkára. Medvebocokkal együtt, tette hozzá. Hallottuk, mondta a huszonéves Kopra gyerek, de az valahol Afrikában lehetett, mert mifelénk nincsenek medvék. Bocs, mondta Donga, majd recsegőset böfentett, ezen idétlenül vihogott, majd odament az automatához, bedobta az ötvencentest, elcsavarta a fogantyút. Izgatottan szétnyitotta a kipattanó sárga műanyag golyót. Cukorka, mondta családostan, nyereleményét lecsapta özvegy Mramelákné elé a bárpultra, aki ettől kissé elrészélyesült, és rögtön rendelt Dongának egy rövidit. A medve veszélyes állat, kezdte Tánla úr, de amikor látta, hogy nem figyelnek rá, nem folytatta. Éppen akkor történt a filmben egy szépen megkoreografált tömegkarambol. Donga leküldte a fenyőpálinkát a torkán, valamit mondott, aztán magas hangon felvihogott saját szellemességén.

Ekkor, mintegy megváltásként belépett a kocsmába Elek, a villanszerelő. Azonnal italt rendelt mindenkinek, majd leült az asztalhoz Tánla úrral szemben. Ígyunk meg valami erőset, cimborá, java-

vezetősége figyelmeztetett, miszerint a környéken medvét láttak. Elek csuklott egy nagyot. Medvét? Meséj, cimborá. Tánla úr le-lecsukódó szemhéja egyszeriben felpattant, hogy végre valaki hajlandó őt meghallgatni. De mit mondjon? Hiszen egyértelmű, hogy a lakosság veszélyben van.

Már szóra nyitotta a száját, hogy legalább abból elmeséljen valamit, amit az unokája felolvasott neki a telefonjából, amikor belépett az ajtón Satnya Laci, aki a Kopra gyerek nagy haverja volt, meg aztán egy kissé féleszű is. Senki nem lepődött meg azon, hogy az első útja a zenegéphez vezetett, s nagy szakértelemmel kéteurósokat kezdett bele hajigálni. Egy perc sem telt el, máris bömbölt Ragyás Toncsi elnyúlhatetlen „slágere”, a *Bedobom a kalapom a Dunába*. Mivel ezt már nem lehetett túlkiabálni, mindenki magába szállt, és gyakrabban emelte szájához a poharát. Tánla úr érezte, hogy a vérnyomása hirtelen emelkedni kezd, de asztaltársa szemvillanással jelezte, hogy kár izgatnia magát, Satnya Laci és Ragyás Toncsi miatt történt már itt afféle lökdösődés, de garantáltan nem oldott meg semmit. Tánla úr intett Eleknek, hogy mindent há-

Z. Németh István

lásan köszön, nem neki való ez a dobhártyarepesztés, csendesebb vizekre evez. Kissé bizonytalan léptekkel indult a pulthoz, ahol fizetett, és még ötven cent borralót is adott. Az utcára kilépve meglepődött, hogy ilyen korán sötétedik, ráadásul nem égnek az utcai lámpák sem. Szokatlanul gondtalannak és könnyűnek érezte magát. Gondolatai mindegyre csak a medvék körül forogtak. Mi lenne, ha mondjuk szembe jönne vele egy? Vagy ezek az alattomos dögök hátulról támadnak? Mire annyit mondhatna, hogy „szent mackósajt!”, egy csapással már le is szakították a karját.

Megszaporázta a lépteit, mert mintha morgást hallott volna a bokrok irányából. Nem is morgás volt az, hanem inkább nyöszörgés. Megállt, hallgatózott. Semmi. Minden bizonnyal a képzelete játszott vele. Már éppen lépett volna egyet, amikor újra hallott valamit. Most mintha faág recscent volna. Maga sem tudja, honnét vette a bátorságot, visszalopakodott a sűrű bokrokhoz, ott alaposan körülnézett. Söhajtott egy jókorát, és mivel vizelnie kellett, gondolta, ha már úgy is itt áll, legalább könnyít magán. Már éppen húzta fel a nadrágját a cipzárat, amikor azt látta, hogy szemben egy lehajtott fejű ember ül a magas fűben a kerítésnek dőlve.

Ó, hát ez csak az erdész lehet, gondolta, és a ruháján az a sötét folt, az... Vér?

A kapu tárva-nyitva, a ház ablakai sötétek. Megfogta az eszméletlen ember vállát, de az nem reagált. Ennél többre nem volt mersze, gondolta, innét már nem lakik messze, otthonról majd értesíti a rendőrséget, a mentőket, a polgármestert, a tűzoltókat, meg akiket még kell. Rohant volna, de a lábai nem engedelmekedtek. Szó szerint a földbe gyökereztek. Tánla úr felnyögött, nekitámaszkodott a kerítésnek, megrémítette a saját tehetetlensége. Ekkor vette észre, hogy a garázska félig nyitva van, mögüle enyhe fény szűrődik ki. Rámpásné, maga az? Mindezt kiáltani szerette volna, de csak suttogásra futotta az erejéből.

A garázs felől egyre hangosabb morgás hallatszott. A kutya, sóhajtott fel Tánla úr. A kutya az ember legjobb barátja. Bundás, gyere ide! Mi lett a gazdáddal?

Tánla úr megrázta a drótkerítést. Miért nem ugat ez a kutya? De már jön, lassan, komótosan. És milyen fenséges, hatalmas! Vajon mikor nőtt meg ekkorára?

Tánla úrnak artikulátlan üvöltés szakadt ki a torkából.

Hé, kidöntöd a sörömet, kiáltott rá a medve, amikor közelebb ért. A fenevadnak szép lassan Elek arca lett. A sötét utca pedig kivilágosodott, és pontosan olyan volt, mint a kocsmá. Otthon tessék aludni, az asszony mellett, bökte meg valaki hátulról. *Bedobom a kalapom a Dunába*, dalolta Toncsi, Isten tudja csak, hányadszor.

LETELEPEDNI A GYERMEK JÓZSEF ATTILA MELLÉ

Péter Beáta

A gyermek József Attilát ábrázoló szobrot avattak tanévkezdéskor a csíkszeredai József Attila Általános Iskola udvarán. Berze Imre székelyudvarhelyi szobrászművész alkotása az iskola lépcsőjén kapott helyet, a kisiskolás Attila egyik kezében egy könyvet tart, a másikban egy szélforgót. Mi is mellé ülhetünk.

1990-ben otthont keresett egy kis magyar iskolai közösség. Iskolát alapított, családi környezetet teremtett minden szabadságra vágyó gyermeknek, és a nemzet árváját választotta névadóként – mutatott rá Ferencz-Salamon Alpár, az iskola igazgatója. „Ezáltal, jelképesen, iskolánk otthona lett József Attilának, a felnőtteknek, de a gyermeknek is. És általa minden, szeretetre, tudásra, kreativitásra és törődő, befogadó közösségre éhező kisgyermeknek.”

Nővére, József Jolán *A város peremén* című regényéből inspirálódva gondoltak arra, hogy szobrot állítsanak annak a tizenéves kisfiúnak, aki Budapesten forgóárusítás közepette, kezében kedvenc regényével, valahol a Népligetben egy ódon épület lépcsőjén pihen ábrándozva, s vágyait, álmait, szívhangdobbanásait verssé formálja. „Ma még inkább itt van közöttünk József Attila, a lépcsőkre ül, velünk és értünk álmodik egy jobb életről, egy szebb korról, egy gyermekközpontúbb oktatási rendszerről, a befogadó iskolákról, ahol a terebélyes vadalmfák

árnyékában »jöllakhat minden éhező kis gyermek, árnyaival betakarva.«”

Az alkotás Berze Imre szobrászművész, Sántha Csaba szövatai öntőmester, a névtábla pedig Dóczy András kőfaragó mester munkáját dicséri. A szobor a Bethlen Gábor Alap Zrt. és Csíkszereda Megyei Jogú Város polgármesteri hivatalának és önkormányzatának támogatásával valósulhatott meg.

Szobor az iskola lépcsőjén

A szobor alkotója, Berze Imre lapunknak elmondta, sokat vívódott, a költő melyik arcát formálja meg:

– Van egy nagyon markáns szobra József Attilának, a Duna-parton ül. Ettől nem lehet elvonatkoztatni. Az iskola igazgatója konkrét tervvel érkezett, én is jónak és megvalósíthatónak tartottam az elképzelést, amint József Attila ül az iskola előtt. Mégis volt vívódás bennem, hogy József Attila költészetét és a hangulatot, ami körbeveszi az alkotó által hátrahagyott verseket, a nagyon nehéz gyerek-

Az iskola néhány diákja a gyermek József Attila mellett a szoboravatón

Fotó: Borbáth Aron

sorsot, a szakadt ruhás, sovány gyermeket mintázam-e meg, vagy, mivel odakerül egy iskola lépcsőjére és számtalan gyerek látja, példakép legyen és pozitívumot sugározzon. Úgy döntöttem, hogy a „jölfésült” – ahogy az igazgató által hozott fotón is ábrázolják – állapotát ragadom meg. A másik megoldandó, technikai probléma az, ha egy élettelen anyagban fogalmazzunk egy antropomorf, humánus figurát, akkor, ha a valós emberi arányok szerint készítjük el, sokkal kisebbnek hat az alkotás. Emiatt egy picit növelni kellett a mére-

teket. Minél természetesebben igyekeztem megfogalmazni a beállítást, a mozdulatot, de úgy, hogy azért legyen tartása is, mégiscsak az iskola névadójáról és az egyik nagy költőnkéről van szó – avatott be a részletekbe a szobrászművész.

Mint mondta, bizonyára egy irodalmár, költő másképp látja József Attila élettörténetét és munkásságát, ő szobrászként merült el a témában:

– Amikor mélyebben utánanézttem a gyerekkorának, három napig nem voltam jól. Hogyan lehet megközelíteni, hogy példá-

ul Pistának csúfolták, mondván, az a név, hogy Attila, nincs is? Az alkotás során felvételeket hallgattam, amelyeken színészek József Attila verseit szavalták. Egy jól előadott versnek nagy hatása van, még ad is egyfajta többletet, akár még zenei aláfestéssel is fokozva. Lehetett volna plasztikailag is egy borzoltabb felületet elérni, de meg kellett nézni, hogy milyen közösségnek készült. Nem egy kiállítóteremben működő, szabad, autonóm plasztikáról van szó. A köztéri szobrászatnak egyfajta didaktikai része is kell, hogy legyen – magyarázta Berze Imre.

vers

Szabó Palócz Attila

a sziporkagyarak kéményein át

a gépszíj az áldozat,
szenvedélyek mókuskerekében
megdicseülő látomás,
amely megelevenedett Modigliani-képekben sejlik fel
a gyökökben...

Jeanne Hébuterne csak int egyet,
őszintén legyint rá a létre...
simulékony faltapasz
ömlik rá az égre...
szívárványos lobogó
csitul el itt halkán,
tárogató kíséri ki társát,
mert Jeanne csak szemet huny a sejtelemre...

gépszíjak vitézei
a hátszágbeli tornán,
új utakat nyitnak
a hervadásnak torkán,
szüntelen igények vezérlik tetteik,
a túlélés a vágy, de a végzettel nem rokon,
Jeanne Hébuterne így dereng át
a megfáradt korokon:
tévelyeg, s meg is botlik talán,
olykor izzad, és könnycseppet is ejt
a gabonakörökben...

olajfoltokat vérző gépek a megváltásról regélnek,
tisztább anyagból már csak a feltámadás lehet:
ájtatos vadvilági konfekció
– mint holmi részletgazdag profécia,
ilyen volt, és ilyen lett ez a szakrális torzó

a kútők nyomában

kaparva-kaparatlanul,
a válaszkot libasorban toporognak,
egyet fel, egyet le a lépcsősoron,
mint a táncosok
a színház lépcsőin egykoron,
amikor még az eltűnt idő nyomát
hagyták ott talpukkal a márványlapokon

sáros idő lehetett,
a lábnyomok tulajdonosa ismeretlen,
valamilyen néző hagyhatta el talán,
a publikumból,
vésnői precizitással,
lassan kiszáradó domborművek serény alkotója,
ki tudja, hogy hol s merre osont
kaparva-kaparatlanul
erdők alján, pincesoron, az alvágben,
vadul gesztikuláló forgatagban,
fröccsenő tekintetek vadorzása,
keretpersely, polgárhomály, harmatagyar,
porkolábteher, fertőlebens, berekarsány,
pogánytalány, gombafétis, tündértudomány
és semmi más...

Verecke-hágón,
ahol a felhő biztosítja kényelmes rejtekünk,
amikor magába ölelve ad nekünk álcát,
belebújunk a ködös félhomályba,
múlt és jelen elől egyszerre rejtőzve el,
csak a jövő meg ne lásson...
csak a jövőt meg ne lássuk a kelleténél hamarabb...

kívánós borjak vagyunk a traumahasadásban,
csiszolatlanul,
mint a feledés homárja,
Mileva szandálja,
a letűnt idő csapdája, a visszahőkölés
pléhintarziás hétmérföldes pedálja,
profanizált kiadás,
sületlenségpróba,
falánk hetek voltak azok,
a nosztalgia megalapozása,
amire egyszer még majd szívesen emlékezne vissza
a demencia,
az eltűnt idők feneketlen kútja,
létra, hágsó, a színház márvány lépcsősora,
és a fiskális függönyigazgatás
kívánós borjak vagyunk a traumahasadásban,
de kaparva-kaparatlanul is mindig készek
az elkárhozásra...

Lófej – fa

A PESTI FIÚ ESETE A CSÍKI MARIVAL

Simon Márta

A helyszín változatlanul Budapest, a téma a hatos villamoson terjengett ezúttal, nem kellett mást tennem, csak kicsit jobban kinyitnom a fülem. A szereplők fiatalok, s amint a beszélgetésből kiderült, a lány székely, a fiú pedig született pesti, és most készülnek Erdélybe, először együtt. A lány, kihasználva a hosszú villamosozást, próbál némi felvilágosítással szolgálni élete párjának arról, hogy mi várhat rá, a városi vagányra a székelyek között:

– Figyelj, sok mindent nem tudsz te rólunk, arról a furcsa szokásokkal tele világról, ahol az én szülőföldem van.

– Jelentem, felkészültem, olvastam sokat a világhálón: a fenyőtök örökzöld s egyre kevesebb, a sörötök igazi, a medve mindenhol ott van, s nem mindig kedves, ez nem elég? – válaszolta a srác.

– Jó, ezek általános tudnivalók, de azért vannak dolgok és emberek, akik külön használati utasítást igényelnek. Az anyámmal nem lesz baj, szegény nagyon izgul, hogy megfeleljen neked. Dicsérgesd a főztjét, egyél jó sok süteményt, ami nálunk tézta – ezt se tudtad, fogadjunk. Az apám nem könnyű eset, főképp azért, mert nem voltam hajlandó még szóba állni se Gézával, akit ő nagyon szeretett volna a vejének tudni. Képzelheted, olyan érvei voltak, hogy milyen szép pár lova van, s olyan szekér szénát rak, mint a kockacukor...Hát

ezért (is) vettem a nyakamba a világot.

Persze azóta megnyugodott, szeret es a maga módján, de neked most az lesz a dolgod, hogy jól bévágódj nála.

– Ne haragudj, ezt nem értem!
– Bocsi, mindig elfelejtem, hogy más magyar nyelvet beszélünk! Tehát: ha fontos vagyok neked, akkor most áldozatokat kell hozni! Nem nagy dolgok, de apám szemszögéből te egy tápos úrfi vagy, meg kell győznöd az el-lenkezőjéről!

– Jó, de én tökre nem értek semmihez, ami nem informatika, ezt te is nagyon jól tudod!

– Tudom, de tanulni soha se késő, az a lényeg, hogy lássa a jó szándékot benned! Ha megérkezünk, az lesz az első, hogy kell igyál vele kőményes pálinkát. Neked nem biztos, hogy ízleni fog, de csak igyad, s közben mosolyogj, s dicsérjed erősen a székely kőményest. S aztán, ha apám azt mondja, megy a bajt végezni, ne hogy azt gondold, hogy végéznél meg, hanem menj gyorsan utána, a kútnál van két veder, azt töltsd meg vízzel (majd megmutatom, hogy kell), s vigyed utána az istállóba!

– Oda, ahol a tehének meg a lovak laknak? Én oda be nem megyek, az nagyon szagos lehet!

– Szagos, húgyos, szemetes a ti városi járdátok, nem az én apám istállója! Az minden nap ki van pucolva! Dm drogéria a pesti aluljáróhoz képest!

– Nem lehetne mégis, hogy

csak répát vigyek a cuki kisnyusziknak, és simogassam őket?

– Lehetni lehet, de az az óvo-

dás unokaöcsém dolga... Ha az ő szintjén akarsz maradni apám szemében, akkor tedd azt. S biz-

Fountain (Kút) – kő

tos el kell menj vele szekérral az esztenára is, s ott is kell inni a pásztorokkal egy pohárból pálinkát. Nyugi, túléled, az alkohol fertőtleníti! S utána ehetsz Túró Rudi helyett ordát s zsendicét, majd elmondom, hogy mi az. S aztán ha ángyó megkínál vinettával, ne hogy azt mond, hogy *köszönöm, nekünk is van, tegnap vettünk*, mert az nem vignetta (autópálya matrica), hanem padlízánkrém. Érdekes megkóstolni. S azt is jegyezd meg, hogy ha a Rózsiék lagzóján a maszkurák felrángatnak, muszáj táncolni menni velük. Emlékszel, tavaly a táncházban tanítottalak, hát csak ügyesen, ne hozz szegyet reám. De azért nagyon bele se éld magad, hogy neked mindent szabad, s más csajra vesd a szemed, mert veszem a laskasírítót – bocsánat, a sodrófát –, s szégyenszemre megmutatom, hogy milyen egy igazi székely menyecske!

Eddig tartott számomra a történet, mert olyan hirtelen szálltak le a Nyugatinál, hogy a fiatalembernek ideje sem volt válaszolni. Hogy a kislány csíki volt, az biztos, mondta a szülőfaluja nevét is. Marinak meg én neveztem el, a cím hitelesítése céljából... A pesti fiú hogy élte át a kiképző tábort, vagy egyáltalán eljutott-e odáig, vagy a hallottaktól inába szállt a bátorsága, nem tudom. Amilyen kicsi a világ, reménykedem, hogy egyszer a hatoson a Móricztól a Nyugatiig kiderül a folytatás is.

könyvkalandok

EINSTEIN, ASTERIX ÉS OBELIX. NA MEG A KGB Miklóssi Szabó István

Félre a politikával! – kiálthatta a nyolcvanas évek embere. Ezzel csak az volt a gond, hogy ő félretehette a politikát, de őt a politika soha. Olyannyira nem, hogy miután megszabadult a különféle felvonulásoktól, kommunista fejtágitóktól, és hazament a szigorúan politikamentes IPM-et olvasni, nem is sejtette, hogy a lapot a KGB adja ki.

Néhány ritkább bélyegért, esetleg *vaskocsiért*, diafilmért cserébe – így jutottam egy-egy **Interpress Magazin (IPM)** birtokába. A lap engem is lenyűgözött. Izgalmas írásokat közölt gyakorlatilag bármiről, beleértve a tudományt, történelmet, filozófiát, irodalmat, sőt a méregkeverést, folytatásokban regényt is. Mit sem számított, hogy a diktatúra Romániájában éppen soggal egy 1978-ban megjelent lapszámot olvastam tízévesen, vagyis 1988-ban, akkor is frissnek hatott, ami egyrészt a lap nagyszerűségét példázza, másrészt azt is mutatja, milyen körülmények uralkodtak nálunk. Akkoriban frissnek számított az öt napos kenyér is, úgyhogy tíz év meg sem kottyant egy jól megírt lapnak.

Persze úgy kellett becsem-

pészni Romániába, mint a kerek rágót, a Kajla csokit és a Petőfi-összest (világosan emlékszem, gyerekként egyszer órákon át izgatottan vizsgáltam egy 1947-es, víznyomásos Petőfi-kötetben rejlő százforintos bankót, ami jelenleg komoly összeget ér; akkori eszmei értéke megfizethetetlen volt, egyszerre jelképezte a lázadást a román diktatúra ellen és a magyar öntudatot).

Maga a lap 1975 és 1994 között jelent meg Magyarországon. Tulajdonváltás után 2002-től újraindult, napjainkban is forgalmazzák, bennünket most a „régí verzió” érdekel, melynek Ivanics Iván volt a főszerkesztője. Nyilván a kommunizmusban az olvasónak aligha volt tudomása arról, hogy kedvenc magazinját a KGB, a hírhedt orosz titkosszol-

gálat igazgatja. Ugyanis hivatalosan tulajdonosa a Nemzetközi Újságíró Szövetség volt, melyet a KGB irányított a háttérből. Az óriási példányszámban megjelenő (az 1980-as években olykor 170 ezer példányt is nyomtak a 128 oldalas lapból), rendkívül sikeres IPM-t az orosz titkosszolgák pénzmosásra használták, a tisztára mosott összegekből pedig a diktatúra szokásos kellekeit, fegyvereket vásároltak, agymosásokat finanszíroztak stb.

A kiadóvállalatnak a gyerekekre is gondja volt, 1979-től rendszeresen megjelentette az **Alfa magazint**. Nem tudom, kinek volt az ötlete, hogy abban képregény is jelenjen meg, mindenesetre telitalálatnak bizonyult: Asterix és Obelix, Lucky Luke kalandjai (remek fordításban!) jobban vonzották a gyerekeket, mint a vattacukor és a fagyí együttvéve egy tengerparti vásárban. Arról nem is szólva, hogy életemben először itt talákoztam Einstein relativitáselméletével, le is nyugőzött rendszeren, annak ellenére, hogy

mind a mai napig nem értem teljesen. Vigasztal a tudat, hogy a velem szemben lakó gyerekkori barát sem értette, bele is írta a lapba, meddig olvasta el, persze utána dicsekedett, hogy kisujjában van az egész. A gyerekeknek szánt, de valójában a felnőttek által is élvezettel olvasott Alfa 1990-ben végleg megszűnt. Gyűjtők között most is értékes lapnak számít, egy-egy jó állapotban maradt példánynak rendszeren megkérlik az árát.

Azért elég ironikus és groteszk, hogy éppen az orosz titkosszolgálat járult hozzá a magyar nyelven olvasó közösség minőségi informálásához. Főként a Romániában élő tömbmagyar-ság vette a hasznát ezen önkéntelenül is nemes cselekedetnek – errefelé ugyanis maximum a Nők Lapját volt érdemes felütni, na meg az Ifjúmunkásban ritkábban megjelenő könnyűzenei írásokat. Olyan szövegekkel, melyeket külföldi újságírók írtak és külföldi történésekről szóltak, ritkán találkozott a diktatúra olvasója – ha ugyan egyáltalán.

vers

Polgár Kristóf

Szamovár

Türelmesen bal faráról jobbra helyezi a súlyt. Gépiró kisasszony egy illusztris, rézszagú hivatalban. Ebédszünet a benzinkúton. Kollégája kapkodva öleli, barbonszagot áraszt, tollakkal tűzdeli sárgára mosott ingét.

Évek óta először nyúlnak így hozzá, persze, hogy izgatott. Vágyódó tekintetét vastag, keretes szemüveg takarja, lézeren fent fogai puha érintéssé koptak, a böjtje állt ajkak elfelejtették dolgukat.

Ördögseker gurul végig a főúton, üdvözli a föltámadottat. Az álmatlanság tünderei rútol behánytak a szamovárba és a gépiró kisasszony aznap éjjel nem aludt. Kollégájára gondolt.

KLÉZSE HEGY TETEJÉN EREDŐ FORRÁSA EGY 13. SZÁZADI ARAB MŰBEN Sántha Attila

Magyar Zoltán *A magyar történelmi mondák katalógusa* című, 12 kötetes, hatalmas művében (Kairosz Kiadó, 2018) a forrásokhoz fűződő mondavilágot is feltérképezi. Ebből kiderül, van ennek egy nagyon érdekes vonulata, az illatozó kút története, mely kizárólag a moldvai csángókhoz kötődik (egy-két gyimesi csángó említést leszámítva). Ide számít a trunki rózsasillatú kút (mondakatalógus, V. kötet, G 9.8), illatozó szentkút (V. G 44.) mondája. Ezt a szép csokrot tudjuk most kiegészíteni egy szinte hihetetlen adattal.

Az 1283-ban meghalt Zakariya al-Qazwini arab földrajztudós írja le *A teremtmények csodás dolgai és a létező dolgok furcsaságai* című kozmográfiájában, hogy Basgirt-ban (azaz Magyarországon, szóhasználat szerint a törökök országában) van egy illatozó kút, amely egy hegy tetején, egy jurtaból ered:

„Bagna. (412) Helység a törökök országában, ott egy hegy van, amelynek csúcsán kőből jurta (sátor) áll, a jurta belsejében forrás, amelyből víz tör elő, a jurta hátsó részén ablakféle, amelyen át a víz kifolyik, s a jurtaból a hegyre, a hegyről pedig az alföldre ömlik. E vízből jó illat árad.”¹

A Bagna „helységet” nyilván nem kell szó szerint venni, al-Qazwini inkább tartományt ért rajta. Derítsük hát ki, hol lehet e forrás, melyből jó illat árad. Vajon nem Moldvában-e, ahol ennek szép hagyománya van?

Egy Magyar Zoltán által nem regisztrált monda a csángóföldi Klézséről (szinte) a hegy tetején fakadó forrásról beszél:

„A Tátos-hegynek szinte a tetején van egy Budinkút nevű hely, azaz egy forrás, amelyik budinba (bödönbe, bodonkába, kerek formájú kéregedénybe, feneketlen dongás edénybe) van téve. (...) A Tátos-hegy alatt gyűjtik meg a farsangi lángot, ott verekedik a Csontkirály a Babkirállyal. Ha a hegy oldalából kifakad a víz, elárasztja az egész világot”.²

A budinba tett forrás a Táltoshegyen

A forrás a moldvai, Bákó megyei Klézse fölött hány fitytyet a fizikának, annak szinte a tetejéről indulva ki. Magam is jártam ott a fenti leírás szerzőjének, Duma-István Andrásnak a társaságában, létezését tanúsíthatom.

Miután rájöttem, hogy illatos kutak csak csángóföldi mondákban léteznek, megkértem András barátomat, írjon le a forrásról mindent, ami eszébe jut.

Ezt írta:

„A Táltoshegy, másként az Esztenka (azaz románosan Szikla) elnevezésű hegy teteje mindig is csupasz volt, ám az alatta való rész még az én időmben is nyírfával volt benőve. Ezt aztán az emberek kivágták, majd szőlővel és más fajta gyümölcsösselel telepítették be, búzával, zabbal, később pujjal (kukoricával). Bezsán-Kukuri Péter idős ember beszélt arról, hogy ott a hegyen régen rendes esztena volt. A rendes esztenák még a 20. század hatvanas éveiben is megvoltak, aztán lassan eltűntek. Az öreg Kancsal (aki forrófalvi juhászgazdaként sok juhval rendelkezett, és haláláig épp a Táltoshegy előtti hegyvállal szemben lévő hegyen gazdálkodott) mesélte el, hogy milyen is a rendes esztena. Régen majdnem minden

A Táltoshegy (Esztenka) Klézse felett, 2014-es felvétel. A nyíl hegyénél van a forrás

esztana körformájú volt, kivált ott az Esztenkán, és rámutatott a hegyre. A köresztena így nézett ki: **körbe vert karókat veszővel kerteltek, náddal és szalmával fedték, majd bent szőttes lepedővel és régebb nemezzel borították a falakat.** A hegyen levő budin (bodonkába, kéregbe tett forrás) és a hegy alatti másik forrás, a Tyúkszer falurészen, aminek a neve **Rezecsorgó**, tavasszal, a fagy után egyszer-kétszer egy emberi élet alatt szép illatú lesz. Akár illatos, akár nem, ezen vizeket még ma is használják szem és gyomor gyógyítására. Ezt mondták nekem az öregek, és én életemben kétszer is tapasztaltam, hogy **a víz szép illatú.**”

Nézzük hát táblázatban, mit ír al-Qazwini, és mit tudunk a Táltoshegy forrásáról.

al-Qazwini	Táltoshegy forrása
hegycsúcson levő forrás	szinte a hegy tetején levő forrás
a forrás egy jurta belsejében van	köresztena a hegyen, amely jurtasítható
a vízből jó illat árad	a víz szép illatú

Annak is nézzünk utána, mit tudunk Bagna tartományról. A magyarok európai országáról írja a 896–956 között élt al-Masudi nevű arab földrajzi író:

„A kazárok s az alánok szomszédságában, köztük s a Nyugat között elterülő vidékeken négy török nemzet van, akik leszármazásukat egyetlen őstől eredeztetik. (...) a hozzájuk tartozó első nemzetség neve **y.g.ni** (más forrásban **bagni** – S. A.). Ezzel egy más nép szomszédos, amelyet úgy hívnak: **baggird**; ennek közelében más nép lakik, amelynek neve **baganak** (...) végül ez utóbbi szomszédságában megint más nemzet lakik, amelyet úgy neveznek: **nükarda**.³

Innen könnyen azonosítani tudjuk a baggird népvét (baskir, román csúfnéven bozgor magyarok), valamint a baganak-okat (besenyők). Kmoskó Mihály a y.g.ni (más forrásban bagni) nevet szintén besenyőnek veszi (uo.), ez lehet a mi Bagna tartományunk. (Hadd jegyezzem meg, helyszűke miatt kifejtés nélkül: a y.g.ni erősen annak a 920 körül besenyő uralom alá kerülő csoportnak tűnik, amely Biborban-született Konstantin szerint a Giazikhopon névre hallgat, uralkodója Giasi, Jazi, Jászi, és a Szeret mellett lakik. Ezek egyszerűen besenyő uralom alatti, moldvai jászok – akik évszázadokkal előbb ott voltak, mint a fősdor tartja⁴ –, s akik Jászvásár nevét is adták, valamint folyamatosan szerepelnek a Moldova alapításáról szóló román mondákban.⁵)

Kérdem én, mekkora az esélye annak, hogy az al-Qazwini által említett, a hegy tetején levő illatos forrás **ne** Moldvában, Csángóföldön, Klézsén legyen, ahol a monda mindhárom eleme megtalálható, sőt egyedül ott található meg Ma-

gyarország tartományában, a moldvai jász tartományban?

Azt hiszem, minden további nélkül kijelenthetjük, sikerült Zakariya al-Qazwini 750 éves leírását pontosan lokalizálnunk.

1 Kmoskó Mihály: Mohamedán írók a steppe népeiről. Földrajzi irodalom I/3. Balassi Kiadó, Budapest, 2007, 96.

2 Duma-István András: A csángók világa – hegyek, vizek, tátosok. Zelegor Kiadó, Kézdivásárhely, 2015, 9-10.

3 Masudi: Aranymező és drágakőbányák. In. Kmoskó Mihály: Mohamedán írók a steppe népeiről. Földrajzi irodalom I/2. Balassi Kiadó, Budapest, 2000, 182.

4 Kuznecov, V. A.: A magyarországi jászok. Rövid történelmi vázlat. Jászkunság, 1985. december (XXI/4) 32-40. Kuznecov oszét nemzetiségű (a régi alánok, jászok kaukázusi utódai).

5 Ciocâltan, Virgil-Ionel: Alanii si începuturile statelor românești. Revista istorica NS vol. 6 (1995), 935-955.

Eredményhirdetés a Varjúvár Kiadó pályázatán

VISSZAEMLEKEZÉS, EMLÉKIRAT, ÖNÉLETÍRÁS, LEVELEZÉS kategória

Az erdélyi Előretolt Helyőrség 2020/2-es számában a **Varjúvár Kiadó** alkotói pályázatot hirdetett meg visszaemlékezés, emlékirat, önéletírás, levelezés kategóriába tartozó művek számára, amelyek a **Száz év Erdélyben magyarként** gondolata köré szerveződnek.

A beérkezett pályaművek közül a zsűri a következő alkotásokat emeli ki:

G. Szabó Ferenc: *Az utolsó harcok* (egy gidófalvi hadifogoly visszaemlékezései: vitéz Kövér Álmos)

Ütő László: *Egy öreg unitárius papné visszaemlékezése* (Ütő Lajos, Dombó „építő papja” feleségének, Hévízi L. Tóth Annának a története).

PONYVA, LEKTŰR, SZÓRAKOZTATÓ IRODALOM, SCI-FI kategória

Szintén az erdélyi Előretolt Helyőrség 2020/2-es számában a Varjúvár Kiadó alkotói pályázatot hirdetett 24 éven aluli fiatalok számára. Pályázni lehetett ponyva, lektűr, szórakoztató irodalom, sci-fi kategóriába tartozó művekkel, melyek a **HÁBORÚ** hívószó köré szerveződnek.

A beérkezett pályaművek közül a zsűri a következő alkotásokat emeli ki:

Gádoros Mátyás: *Szirmai utca 10*

Bodoni Csenge: *Ahova nem süt a nap*

Szabó Boglárka: *Föld és Mars között.*

A Varjúvár Kiadó köszönetét fejezi ki a pályázóknak, a nyertesekkel felveszi a kapcsolatot. Az erdélyi Előretolt Helyőrség az elkövetkezőkben részleteket fog közölni a szerkesztőség által kiválasztott pályaművekből.

ott voltunk

TOVÁBB ÉL NAGY ÖDÖN EMLÉKE

Péter Beáta

Ödi még köztünk van, és ez a könyv tovább fogja éltetni – hangzott el a szeptember végi Csíkszeredai Könyvvásáron. A Hargita Megyei Kulturális Központ kiadásában jelent meg az *Akiért az angyal szólt – Nagy Ödön élete és munkássága* című monográfia. A Székedi Ferenc jegyezte kötet létrejöttét Botár László és Ádám Gyula munkája segítette.

Nagy Ödön (Nagyercse, 1957. december 1. – Csíkszereda, 2017. június 12.) erdélyi magyar szobrász, festőművész, grafikus, művészetpedagógus. Köztéri szobrai Csíkszeredában, Sepsiszentgyörgyön, csíki településeken és Magyarországon találhatóak. Az ő keze nyomát őrzik a Makovecz Imre-tervezte csíkszeredai Millenniumi-templom hatalmas rézangyalai – áll a kötet fülszövegében.

A bemutatón Székedi Ferenc elmondta, amikor Ödi meghalt, a sírjánál megfogadta, hogy megőrzi az emléket és megpróbál egy kiadványt összeállítani róla. Ez a vállalkozás külön nyomozást igényelt, mert a művész után csak egy-két írott interjú maradt, sok alkotásáról nem lehet tudni, hogy hol, kinél van. „Eloolvastam majdnem mindent, amit lehetett róla, rengeteget beszéltem a művésztársaimmal, mindenféle, amerre Ödi járt. Eldöntöttem, hogy ez a könyv nem lehet csupán műkritika, hanem legyen benne egy kis társadalomrajz, zsurnalizmus is. Ez a három műfaj keveredjen benne valamiféleképpen olvasmányossá. Így Nagy Ödönnek az élete be van építve azokba az évekbe, abba a társadalomba, amelyben élt.”

A monográfia első része összefoglalja Nagy Ödön életét. Ezt követően mintegy száz oldalon élete kibontása következik, majd

egy román és egy angol összefoglaló, a névmutató és a forrásmunkákra való hivatkozás. „Van műmelléklet is, de Botár Lászlónak – aki a könyvet tördelte – és Ádám Gyulának köszönhetően – aki a reprodukciókat készítet-

sorvégződésnek, üres felületnek megvan a maga funkciója. Akárcsak Ödön művészetében. Mi is így voltunk méltók hozzá, hogy egy műves, igényes munka legyen, amely mindenképpen a talapatát jelentheti a jövőbeni kutatásoknak.”

A könyvbe bekerült néhány a Nagy Ödönről közszájon forgó rengeteg anekdotából is. Botár László elmondta, nem telik úgy el nap, hogy ne jutna eszükbe barátjuk valamilyen huncutság

Székedi Ferenc és Botár László a monográfia bemutatóján

te, digitalizálta – a színes képek bekerültek oda is, ahol találunk a szöveggel. Ez a válogatás mindenképp a Laci érdeme. Ödön rengeteget dolgozott, rajzolt, rengeteg pasztellt készített, és ezek szerteszóródtak. Meg kellett keresni a gyűjtőket, volt, aki szívesen engedte, hogy fotózzuk a nála lévő alkotást, volt, aki nem. Nem volt egyszerű a dolog, de minden képnek, minden

kapcsán. Több évtizedes barátság fűzte hozzá, együtt jártak iskolába, volt közös műtermük, és készítettek közös munkákat is. „Ödi még köztünk van. Ő nem tűnt el, és ez a könyv tovább fogja éltetni” – hangsúlyozta. Az is elhangzott, hogy Ödi a képzőművészet majdnem minden ágában kiemelkedőt tudott alkotni, Márton Árpád úgy jellemezte őt: „szotyogott a tehetség róla.”

ott voltunk

Bálint Tamás

XII. GYERGYÓSZÁRHEGYI ÍRÓTÁBOR

Idén szeptember 25-26-án tartották a tizenkettedik alkalommal megszervezett Gyergyószárhegyi Írótabort, melyen az előadók és a meghívottak a rendszerváltás utáni fiatal erdélyi magyar irodalomról és annak folyóiratairól

értekeztek. A köszöntőbeszéd, valamint Markó Bélának és Egyed Emesének a témát áttekintő előadásai után – melyekből kiderült többek között, hogy a kilencvenes években több, mint 800 magyarnyelvű folyóirat in-

dult és többnyire halt is el Erdélyben – Sánta Miriám a Szempontról, Tamás Dénes az Éneklő Borzról, Márcuțiu-Rác Dóra a Zabhegyezőről, Codău Annamária az Árnyékhatárról, Demeter Zsuzsa a Serény Múmiáról, míg Zsidó Ferenc az Előretolt Helyőrségről tartott bemutatót. Az est végén Fekete Vince és Lövetei Lázár László, Kelemen Hunort faggatták mint a Jelenlét című lap egykori szerkesztőjét.

A már tíz éve kiosztásra kerülő Csíki László-díj mellett, melyet idén Serestély Zalán kapott *közös hűlés* című kötetéért, a Gyergyószárhegyi Kulturális és Művészeti Központ egy új debütdíjat is elindított, ezt pedig Sánta Miriám *Hétfőn meghalsz* című kötetének ítélték oda. A rendezvény végén a tábor résztvevői felolvastak frissebb műveikből.

Lövetei László és Markó Béla hallgatja Egyed Emese előadását

léghajó

Kassay Sára

Múló

Ez az elmúlás marad a kedvencem az összes közül. Keveredett minden, mint eltévedt festékfoltok a padlón. És már-már teljesen törött ablakok mögül hangtalan kiáltja, Hogy minden változás ilyen, Csak a kekszmozzsák és a félig fogyott cigarettacsikkek nem. Pontosan, mint az előző elmúláskor, talán épp a megállóban. Bár a rajtam lévő karcos szemüveg alól szebbnek látszott, Mint egy hirtelennek tűnő változás egy arcvonáson. Minden elmúlás piros és sárga, talán a keveréke. Néha kicsit savanyú és elég pikáns. Mindig akad kivétel, Ettől szép, igaz?

Újtavaszt ígérek

Úgy kívántam mosolyod melegét,
Mint ősszel nyíló nárcisz a tavaszi napsütést.
S így a remény vázájában indul testem hervadásnak.
Nem kívántam sorsom, s mégis hibázik.
Mondd: száz szerelem egybegyúrásából
egy miért nem születik?
S ahogy a fagyos tél belepi a tévedések mezejét,
Nevetésed rügyet bont s hajtásom újra kivirágzik.

Peron

Hárman voltunk: te, én meg a magány.
Egész elviselhetően üldögtünk azon a kopott padon,
Ahol ezelőtt csak ketten ültünk, veled.
Nem is volt megkopva ennyire akkor talán,
Legalábbis egészen biztosan nem tudtam észrevenni.
Most meg azt is meg tudnám mondani,
Hány belevéssett kezdőbetű vár itt ugyanígy a villamosra:
egész pontosan huszonhat.
Napok, hetek, évek óta nem viszi el egy járat sem,
Pedig utána rohannának,
Pont mint te aznap reggel, amikor tőlem indultál haza.
Majd visszaszaladtál, együtt téptük ketté a jegyed.
Most felszállsz.
Huszonnyolcan maradtunk.

KASSAY SÁRA 2001. július 13-án született, pénteken, heggel az arcán. Gyergyóalfaluban nőtt fel. A Márton Áron Főgimnáziumban végezte tanulmányait, jelenleg pszichológia szakot végez a BBTE-n. Már egész ifjú korától érdekelte az irodalom, 13 évesen nyerte az első slam poetry bajnokságát. A művészetek különböző területein is kipróbálta magát, a harcművészetől a színművészetig.

FUTÓBOGÁNC

Abafáy-Deák Csillag

Szüleit balesetben veszítette el. A körülményekről nem sokat beszéltek a családban, hiába kérdezősködött. Mikor nagymamájával a családi albumot forgatták, csak fiatal- és gyerekkori képeket látott az édesanyjáról, és ahogy lapozták az albumot, egyszer csak üres lapok következtek, ahol a valamikori fényképeknek csak a helye látszott. Kedvenc képe az albumban az volt, ahol anyja virágos ruhában áll, mosolyogva integet, nem lehet tudni, kinek, szőke haja leengedve. A másik kedvence, ahol egy rendezvényen hegedül, lehuny szemmel, és csak az arcéle látszik. Rákérdezett, hogy hol van az édesanya hangszere. Mit érdekel, te nem vagy muzikális, és nem készülsz hegedűművésznek sem, válaszolta a nagyapja. A fiú tényleg nem készült annak, de szeretne volna látni a hangszert, amit édesanyja olyan átéléssel tartott a kezében, ahogy ez a képen is látható volt.

Az iskolában jól haladt, csak a kötelező olvasmányokkal gyűlt meg a baja, inkább mai történeteket szeretett olvasni. *A Noszty fiú esete Tóth Marival* című könyvnek neki se kezdett, pedig már régen levette nagymama könyvespolcáról, hamarosan dolgozatot írniak. Magával vitte a kötetet az iskolába, arra gondolt, majd a pad

alatt beleolvass matek órán, legalább egy részt ismerjen belőle. A többi a stréber Lili majd csak elmeséli, ha visz neki cserébe töltött cukorkát.

Sajnos nem Lilit ültették mellé, hanem a mindig zajongó Zénót, aki ahogy meglátta a kisse viharvert könyvet, ki is kapta a kezéből, csak nem fogsz megint a pad alatt olvasni, mint egy könyvmoly, mondta nevetve, és feje fölé emelte a könyvet, ekkor lépett be az osztályba a matektanár. A fiú a könyv után kapott, de Zénó még magasabba emelte és akkor egy fénykép esett ki belőle. Zénó fölkapta a földről és elégedetten csóválta a fejét, ez nagyon *kül*, és micsoda trendi szerelés, főleg a csaj, grufti is lehetne, kik ezek? A fiú nem tudott válaszolni, mert a matek tanár már ott állt mellettük. Mi ez a fénykép, és kivette Zénó kezéből, aki csak vonogatta a vállát. Az én könyvemből esett ki, szólalt meg a fiú. Óra végén visszakapod, mondta a tanár, és a fényképpel együtt a katedrához ment, ott hosszan nézte a képet és közben csóválta a fejét. Kicsengetés után a tanár visszaadta a fényképet, a családi dolgokra jobban kéne vigyázni, tette hozzá. A fiú nem nézett a képre, betette a könyvbe, ahonnan kiesett és a következő szünetben sem nyitotta ki.

Otthon bevonult a fürdőszobába, ide-oda forgatta a fotót. Nehezen ismerte fel az anyját, talpig feketében állt egy férfi mellett, fején kis fátyol, az is fekete. A férfit nem ismerte, csak feltételezte, hogy az apja lehet. Odament a nagymamájához, kit temettek itt, nem beszélgetek erről soha, mondta, közeli rokon kellett legyen, ha ilyen fotó van róla. Nagymama elvörösödött és elkezdett sírni, a képet a köténye zsebébe rejtette, azzal se törődve, hogy az esetleg összegyűrődik. Ki halt meg és nekem miért nem mondtátok el, kinek a temetése? Időbe telt, mire a nagymama megszólalt. Nem temetés ez. Kis szünet után folytatta. Anyád imádta a színpadot, és nagyon tehetséges volt. Ezen a fiú nem lepődött meg. Megint szünet következett. Csak a színpadról és a zenei pályáról álmodozott, ezért éjjel-nappal gyakorolt. Újabb szünet. Nem akart férjhez menni, de nagyapád ebbe nem egyezett bele. Ez az esküvői fényképe. Hatalmas botrány volt. A fehér selyem menyasszonyi ruhát megrendeltük, gyönyörűen állt rajta, én vittem el a próbára. A templomban mégis ebben a fekete borzalomban jelent meg. Nagypapának kellett volna az oltárhoz kísérenie, de meg se ismerte a lányát, így anyád egyedül ment, megállt a völegény mellett, majd letérdelt a pap előtt és lehajtotta a fejét, mintha guillotine alá hajtott volna, alig tudták onnan felemelni. Nagyon értett a színpadias dolgokhoz. A pap folytatta a ceremóniát és anyád többet nem ellenkezett.

Nagymama újból sírni kezdett. A fiú kivette a zsebéből a gyűrött képet és hosszasán nézte. Itt is gyönyörű volt az anyja. Kezében egy fura formájú csokrot tartott. Milyen virág itt ez? Ördögcsokor. Hogyhogya szekér, azt mondtátok, autóbaleset volt. Igen, az volt. Én a virágot kérdeztem. Az ördögcsokor egy bogáncsfajta, futóbogáncsnak is nevezik, nagyon szúrós növény, ősszel fújja a szél a mezőkön, illet kötetett be anyád a menyasszonyi csokorba, hogy ha feldobja, senki se nyúljon utána. Miért nem meséltetek erről soha és dugtátok el ezt a képet? Ekkor lépett be a fiú nagymama és szigorúan nézett, nagymama kiszaladt a szobából. Mi ez, nyúlt a fiú kezében lévő fénykép felé nagymama, elvörösödött arccal. A fiú is kiszaladt a szobából, a képet gyorsan eldugta a szobájában, majd nagymama keresésére indult. Kint ült a padon, mozdulatlanul. A fiú leült mellé és megfogta a kezét. Holnap kimegyünk a temetőbe – mondta, és megsimogatta a fiú fejét. Megjelent

II. Rákóczi Ferenc – kő

nagymama is az udvaron és ekkor újból csend lett.

Másnap nagymamájával együtt indultak a temetőbe. A fiú most látta először a sírt és rajta a márvány sírkövet. Elolvasta az anyja nevét, a leánykorit is, meg a szü-

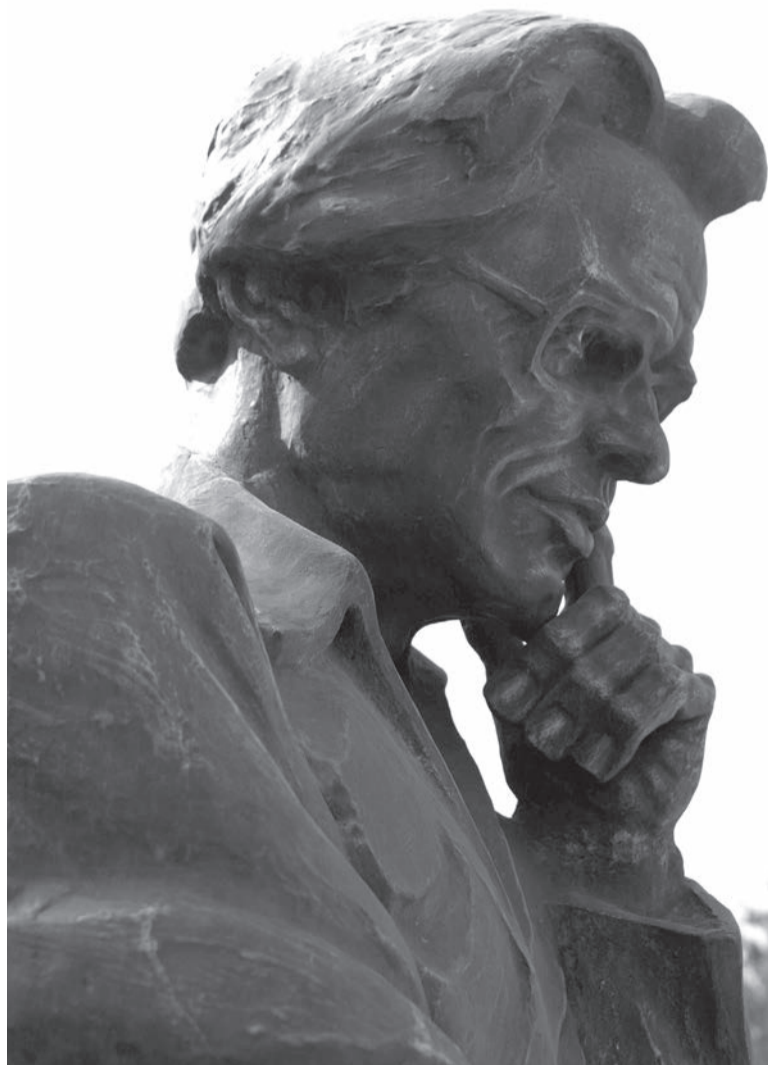
letési és halálévi évszámokat. Utóbbi megegyezett az ő születési évével. Én öltem meg? Nagymama csak rázta a fejét.

Apja neve is rá volt vésva a márványlapra, de a születési dátuma után csak egy kötőjel következett.

LAPSZÁMUNK SZERZŐI

- Abafáy-Deák Csillag** (1949, Marosvásárhely) író
Bálint Tamás (1985, Székelyudvarhely) költő, közgazdász
Bereményi Géza (1946, Budapest) író, dalszöveg- és forgatókönyvíró, filmrendező
Demeter Arnold (1998, Csíkszentkirály) költő
Farkas Wellmann Endre (1975, Marosvásárhely) költő, szerkesztő
Ferencz Imre (1948, Kászonszék) költő, szerkesztő
Gere Nóra (1995, Csíkszereda) költő
György Attila (1971, Csíkszereda) író, újságíró, szerkesztő
Kassay Sára (2001, Gyergyóalfalu) költő
Kovács Újszászy Péter (1996, Kolozsvár) író, műfordító
Laczkó Vass Róbert (1976, Gyergyóremete) színművész, énekes, költő
Lakinger Tibor (1973, Budapest) költő, fotós
Miklóssi Szabó István (1977, Sepsiszentgyörgy) író
Muszka Sándor (1980, Kézdivásárhely) költő, író
Péter Beáta (1982, Csíkszereda) író, teatrológus, újságíró
Polgár Kristóf (1997, Szolnok) költő, színész
Regős Mátyás (1994, Budapest) költő
Sántha Attila (1968, Kézdivásárhely) költő, író, irodalomtörténész
Simon Márta (1971, Gyergyóújfalu) író
Szabó Palócz Attila (1971, Zenta) költő, író, szerkesztő, színművész
Török Sophie (1895, Budapest – 1955, Budapest) költő író
Vöröskéry Dóra (1995, Békéscsaba) író
Z. Németh István (1969, Komárom) költő, tanár
Zorkóczy Zenóbia (1971, Székelyudvarhely) színésznő, előadóművész

Lapszámunkat **Zavacski Walter Levente** (1975, Felsővisó) szobrászművész alkotásaival illusztráltuk.

Sütő András – bronz

Az **Előretolt Helyőrség** lapcsalád kiadója a **Petőfi Irodalmi Ügynökség Nonprofit Kft** (1053 Budapest, Károlyi u. 16.) • Kiadásért felelős: **Tihanyi Gabriella Irén** ügyvezető
 • Az erdélyi lap kiadója az **Erdélyi Média Társaság Egyesület**. Cím: RO-410010 Nagyvárad, Mihai Eminescu u. 62/1. • Főszerkesztő: **Szentmártoni János** • Felelős szerkesztő: **Sántha Attila** • Szerkesztők: **Bálint Tamás, Muszka Sándor, Péter Beáta, Varga Melinda** • Főmunkatárs: **Miklóssi Szabó István** • Szerkesztőségi titkár: **Péter Beáta** • Tördelés, korrektúra: **Prima Press Kft.** • Szerkesztőség: RO-530211 Csíkszereda, Márton Áron utca 18. • Postai cím: Előretolt Helyőrség, RO-530220 Csíkszereda, OP 1, CP. (postafiók) 31. E-mail: office@eloretolthelyorseg.ro • ISSN 2601-8446, ISSN-L 2601-844 • www.helyorseg.ma

képregény

HŐSEMBER
ÉS TRÖMPLI

ÖSSZE-VISSZA ESKÜVÉS S ELMÉLETEK

írta: Szabó Kriszta és Sárosi Máttyás
rajzolta: Sárosi Máttyás